МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 80 (4093). ШИНАРДИ, 6 июль, 1965 шу. Мах 2 кеп.

ТАХАН НОМЕР ТIА:

МИШТА ЛЕЛ КХАШКАРА БАЛХАШ

Дешара шера — дика кийчо

КЪОНАЧА ТIЕХЬЕННА—КХЕТАМ

Нохч-ГIалгIай литература кIира

СУХАЛБЕ ЯЛАТ ЧУЭЦАРА

Кхехкаш ю Нохч-ГIалгIайчен кхашкара балхаш. Колхозашкей совхозашкей шерра чуэцаш латт ялат. Республика юртбоахама къахьегамхой бIубенна ба семилетка тIеххьарча шера тIанийца доккхий социалистически декхараш шоаш толамца кхоачашдерлхиларах. Уж диза кхоачашдара йоккхий торонаш хьайийлай КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша.

Iалаьмате бехктокхаме ха я хIана юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтар. Цхьатарра чакхдаха дезаш да тайп-тайпара чоалхане балхаш. Лоацнача хана чуийца дакха деза дерригa ялат, хIанзехьа шортта доакъар кийчде деза хьайбашта, иштта кхы а.

Уж чоалхане декхараш дика кхоачашдеш, дукха боахамаш да республике. Дерригa цхьатарра де дезаш дола балхаш кхетамца вIаштIехьа а даьха цар керттера низ тIабахийтаб махулла сихагIа ялат чуэцара. ХIара денна республика кхашкара хьаух дог гIоздоа. ялат чуэцара. ХIара денна республика кхашкара хьаух дог гIоздоа-хаш дола хоамаш. Нормаш тIеххоачашъеш къахьег механизатораша. Ялатех етта машинаш хIара денна дIаух Даьхен амбарашка.

Республика колхозашкей совхозашкей шортта торонаш йолаш я лоацнача хана ялат чуийца даккха. Республике укх шера я 1100 гаргга ялат чуэца комбайн, 760 жатка. Юкъера лаьрхIача хIара комбайна кхоач 160 гектар. Гуш ма дий, хIара агрегатах кхетамца пайда эце, болх толамца чакхбаккха йиш йолга.

1 июлага республика кхашка хьекха даьннад 36 эзар гектар гурахьа дийна ялаташ, вешта аьлча дIадийначa дерригача ялатех 22 процент, царех 15 эзар гектар ялат ардад. Ялаташ дIайийдеча пункташка дIачуденнад 2948 тонн ялат.

Гурахьа дийна ялаташ эггара хьалха чуэца доладир Шелковской, Гудермесски, Наурски, Грозненски районий боахамаша. Цар ской, Гудермесски, Наурски, Грозненски районий боахамаша. Цар кхыча районашкарча боахамел дукхагIа ялат хьакха а хьекхад. хIаьта Даьхенна дIа а деннад. Геттара дика чуэц ялат Шелковской районерча Кирова цIерахча колхозо. ХIанзле цигара колхозхой 70 процент ялат хьекха баьннаб, хIаьта цох ши дакъа совгIа дар аьрда а даьннад.

Дика вIаштIехьбаьккхаб болх Сунженски районерча боахамаша а. Каст-каста догIаш делхаш хала ха латте а, цар соахкарча укх ха-наца нийсдича Даьхенна дукха дукхагIа дIаденнад ялат. 500 тонн совгIа да цар хIанзле дIаденна ялат.

Хьокхаме къахьегаш бIаьш механизатораш ба республика кхашка. Массанена дIавайзав Наурски районерча «ЦIе байракх» яхача колхозера комбайнер Петр Страх. ХIара денна 3—3,5 норма кхоачашъю цо. Цу тайпара масалаш кхы дуккха кхувла йиш я. Цхьабакъда, хIанз къаьстта белгалдаха деза ялат чуэцача нийслуш доладаха кхоачамбоацараш. Уж сихха балха юкъера дIадахар, ялат чуэцача хIара сахьатах кхетамца пайда эцаргболаш болх вIаштIехьбаккхар — из да хьалхашка латта керттера декхар.

Дукха кхоачамбоацараш да ялат чуэцача Надтеречни районерча «Крутловский» яхача совхозе. Цкъа-дале, лерттIа дIаболабанзар цига ялат чуэцара болх. ШоалагIа-дале, во вIаштIехьбаьккхаб цига къахьегам хIанз а. Шин сменах болх бе лаьрхIадар цига. Бакъда, цхьан сменах а бизза пайда эцац техниках цу совхозе. Iуррехьа болх дIаболабац. Района кхыча совхозашка а ялат хьакхараи, ардараи юкъе йоккха юкъ йолийт. 2500 гектар совгIа ялат хьекхад укхаза, хIаьта аьрдалац 886 гектар мара.

Цхьайолча моттигашка тесса леладу ялат чуэцара гIулакх. Гудермесски районерча «Джалка» яхача совхоза 2-ча отделене дукха ялат доаду цIендаь хьал ца эцаш. Духхьал цу отделене хьал ца эцаш 28 совгIа гектара тIа дукха мукх аллийтаб. Цу тайпара хьал отделене долга дика хов совхоза директора нов. Травкинаи керттерча агронома нов. Неумоинеи. Бакъда, цар теркал ца деш дитад из гIулакх. ВIалла доаде йиш яц ялат. Лорабе беза хIара буриг, хIаьта ялат лорадеш боацараш цIенхаштта бехктокхаме оза беза.

ХIанз а республика цхьадолча боахамашка бизза пайда эцац техниках. Цхьан сменах мара болх бац ялат чуэцача. Цхьайолча моттигашта геттара йоккха юкъ йолийтай ялат хьакхараи из ардараи юкъе. Из вIалла ла мегаргдац, хIана аьлча хIанз догIаш делхача хана ялат довра кхерам ба.

Iалаьмате бехктокхаме ха я хIана латтар. Лоацнача хана сихеи доа ца деши ялат чуэцар — из практически КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъелта да. Колхозийи совхозийи отделене, хIара бригаде болх кхетамца вIаштIехьбаккха. Ялат чуэцача зехьа доаде йиш яц цхьа сахьат. Геттара лоархIаме да техниках бизза пайда эцар. Шин сменах болх бергболаш вIаштIехьдаккха деза гIулакх массайолча моттиге. Колхозий, совхозий, производственни управленей агрономаш декхарийла ба ялат чуэцара цахадлаш тIахьожам лоаттабе, эттача ханага моттигерча хьалашка хьежжа йола методаш балха юкъехкахьа.

Дукха ба республике ялат чуэцача доккхий толамаш доахаш бола комбайнераш. Массанахьа шерра дIайоаржае еза цар опыт, сихха юкъедахьа деза хьалха латтачарна карагIдаьнвар.

Хьокхаме вIаштIехьбаьккха хила беза ялат дIайидеча пункташкара болх а.

ШерагIа йоаржае еза механизаторашта юкъе социалистически яхь. Цахадлаш йоакхо е еза механизаторий. Дика тоае еза кхашкара станаш, механизаторий паргIатта салаIа йиш хургйолаш. ЧIоагIа лоархIаме да кхашкарча станашка дика чулоацам болаш вIаштIехьъяьккха гойтара агитаци хилар.

Культпросветучреждeней сийлен декхар да кхашкарча механизатораштa кхетамца гIулакх деш хила. Торговле организацеша хIара бригаде механизатораштa эшшаш дола товараш хилийта деза.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я семилетка тIеххьарча шера ялат чуэцара балхаш толамашца чакхдахара берригa къахьегамхой оарцагIбаха. Сийленца кхоачашъе еза паччахьалкхенга ялат дохкара план а тIанийца социалистически декхараш а. Нохч-ГIалгIайчен механизатораш, берригa низ тIабахийта сихагIа ялат чуийца даккхара!

«КОСМОС-70»—СИГАЛА

ТАСС-а ХОАМ

1965-ча шера 2-ча июле Советски Союзе сигал яхийтай аргIанара «Космос - 70» яха Лаьттан искусственни спутник. 1962-ча шера 19-ча марта ТАСС-о дIанхайкаьча программага хьежжа спутника борта тIа оттаьй космически аренашта дIахо тохкам бара йола Iилман аппаратура.

Спутник орбита тIа яьккхай унх параметрашца:

Юххьанца гобоаккха ха 98,3 минут:

Лаьттан тIехен тIара эггара дуккагIа гаьнаьннача хана (апогее)—1154 километр;

лаьттан тIехен тIара эггара дукхагIа гаргаенача хана (перигее) — 229 километр:

орбита оагIора ялар 48,8 градус;

Iилман аппаратурал совгIа спутника тIа я: 20,005, хIаьта 90,022 мегагерцах частоте болх беш йола радиопередатчик; орбита элементаш бокъонца юстаргйола радиосистема; приборийн Iилман аппаратураи балха хьакъехьара даннеш ЛаьттаIодалара йола радиотелеметрически система.

Спутника тIа оттаяь аппаратура боаррамагIа болх беш я. Iочуухача хоамашта обработка еш я координационно - вычислительни центр.

ФОТОРЕПОРТАЖ

Республика кхашка

Укх тIеххьарча деношка йоачаш хинназле а денгара денга шерлуш латт ялаташ чуэцара дола балхаш № 3 йолча сомий-баьца даарий совхозе. БорхI агрегат йоал цигарча кхашка мукх хьокхаш, оардаш. Дика болх бу ялат дIаувзаш боахкача шофераша. Лакха хьувкъам болаш къахьегаш ба укх лоархIамерча хана коммунисташ Сулимов Александри Космынин Тимофейи. Царел тIехьа ца бусаш хьабоагIа механизатораш Багаев Салаудин, Ацнев Султан, Хатуев Мауды. Шоай денна норма шозза-кхоазза кхоачашъю цар.

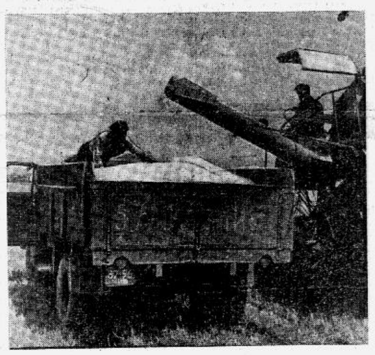

Сурта тIа: цу совхозе мукх хьокхаш хьалха латтачарех вола Ацнев Султан.

ШоллагIча сурта тIа: № 3 йолча сомий-баьца даарий совхозе тIехдика норма кхоачашъеш ялат хьокхаш воалл Багаев Салаудин.

Д. ВАСИЛИНКО сург.

Хими совхоза кхашка

Кулгашца къа а ца хьегаш хьажкIаш лерхIаш бар «Гудермесский» совхоза коммуниста Стойчев Иван Федоровича кулгалдеча бригадера хьажкIаш лелаераш. Дуккхача шерашка цхьоалагIча отделене хьажкIаш лелаеш я Аларешироев Хьасеи Умаров Хьамидеи механизированни звенош. Квадратно-гнездови хьисапе хьажкIаш дIаювлга бокъонца карадерзадаьд цар. ХьажкIаш дIае еза ха хьатIакхачалехьа шоай кхай тIа шозза культиваци йир Хьасанеи Iабдул-Хьамидеи звенош-карча хьажкIаш лелаераша. Культиваци ешше а аммиачни селитра на хьаьдир лаьтта. Шоаш хьамел дер дика де гIертар уж. ЗIирг тохалехьа мажха боаккхача хана тIаьннача хьажкIий дика квадраташ бIаргаяйча чIоагIа гIадбахар механизатораш. ХьалхагIа квадраташна цхьана тIадоалар оасар. МутIараш-та юкъера оасар дIадаккхацар духхьал культиватор тIакхоача-ча моттигашкара мара. ХIаьта гнездашта юкъерча оасаро толхайора хьажкIаш.

Кхыметтел кулгашца деча оасаро бокъонца цIендацар кхаш. ХIаьта цхьадола оасараш ялат чуэцача хана хьажкIаш миссел лакхлора.

— Укх шера ялаташ чуэцача хана оасар новкъа хургдац тхона йоахар механизатораша.—Цхьабакъда, шозлагIа культиваци еш, механизаторашта бIарга-м дайра тIадоалаш латта оасараш.

Фу дича бакъахьа да? шоай агроном волча Молостов Илья Петровичага хаьттар цар.

— Хими юкъе ца даьккхача даргдац. ХIаьта дика кхета а дерг-долаш хьажкIашта оприскивателаца химически оасар мишта де деза дийцар агронома цу гIулакха. 2,4—Д яхача гербицида раствор кийчъяра новкъостал деш а хилар Илья Петрович. Оприскиватель хьал а йиза хьажкIашта обработка е болабелар механизатораш. 3—5 ди даьлча шоаш баьча балхага хьежар уж. ХьажкIаш хувцаенналацар. Днепровски—90 яхача гибрида зIирган нийсача мугIарех дика дегIадоагIаш латтар. ХIаьта, оасараш-м цIендаь дIадаьхар укхаза. Кулгашца оасар а ца деш, гербицидаца 200 гектар хьажкIашта обработка йир механизатораша нн. Альтемировеи Умаровеи. ХIара гектара 70 килограмм лоархIаш аммиачни селитраца подкормка а еш шозлагIа культиваци йир цар.

Дика дегIайоагIаш латтача хьажкIаша боккха хьувкъам чуэцарна бекхам бергба механизаторий къахьегама.

— Гектара тIара 23 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэцара йола шоай план шозза кхоачашъергья оаха — йоахар «Гудермесский» совхоза хьажкIаш лелаераша. ХIара гектара тIара 45—50 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэцара декхараш тIанийцад цар. Уж декхараш кхоачаш а хургда.

В. КАЛАШНИКОВ, агроном.

ДЕШАЦА А ГIУЛАКХАЦА А

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша деташ гIоздаьхача Грозненски района къахьегамхоша кхоачашъю паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план, тIанийца социалистически декхараш. Цудухьа я царга КПСС Нохч-ГIалгIай обкома а Министрий Совета а дIа-юха тела ЦIе байракх. Ха-оттама хьалаш во доллаше а района ялат кхедераша цхьакха фийг ца боабеш чуэцаш латт ка бола ялат. Дика хьажкIий, шекара свеклай, кхыйолча культурай хьувкъам кхебеш латт района механизатораша, кхаш леладераша.

Боахама декхар лерттIа кхоачашдара боккхача лоархIаме я политически агитаци. Цудухьа вIашагIъеллай районе 53 агитколлектив. Парте дош къахьегамхошка кхоачийташ ва 1000 совгIа агитатор. БIаьччача шера болх беш я масса а хана болх беш йола агитпункташ. Хьувкъам чуэцача хана КПСС райкомо колхозийи совхозийи юххьанцарча партийни организацей теркам тIаэзаб кхаш леладераца агитмассови болх бара. Иштта боахамашка вIашагIъехкай хьувкъам чуэцача агрегатий коллективашка, хьаттий болхлошца, шофераща, торговле а юкъарча кхачан а болхлошца болх бергбола агитгруппаш. Дика вIаштIехьбаьккхаб агитмассови болх Ермоловски оалхазараш леладеча совхозе, Предгорненски опытно-хьокхама боахаме.

ЧIоагIа терко ю агитколлективаша социалистически яхьа. ХIара боахаме комбайнерий, машинистий, шоферий, кхычар а цхьан дийнахьа баьча балха итог ю.

Агитатораша яхьа бюллетенаш а издеш кхашкарча станашка, хьатташка хьалдетт. Цул совгIа, дика къахьегачарна ахчан премеш, совгIаташ тел. Укх шера совхозийн колхозийн хьувкъам чуэцача керда хIама юкъедоаладаьд: дика къахьийгачун сийна балха ди йистедаьлча байракх айю.

Цхьаьккха цхьа керда форма я производстве хьалха латтараш белгалбоахаш. БIаь гектар ялат хьекха механизатор белгалвоаккх.

Парте райком а юххьанцара партийни организацеш а масса а хана йоакхо еш я агитаторий говзал лакхъяра, ленински агитаце говзалах дIакхетабу. Хан-ханнахьа ю агитаторий семинараш.

Боккхача кхетамца кулгалду агитколлективашта «Староюртовский» совхозе (секретарь нов. Шатаев), 1 Мая цIерахча колхоза (секретарь нов. Заречный), № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза (секретарь нов. Осецкий) парткомаша. ЛаьрхIа долча литературах, периодически изданеех эцарел совгIа боккха пайда эц агитатораша пенйоазонах, гойтара агитацех, культмассови балхах.

Агитатора йоккха опыт я Толстов-Юртарча клуба заведующе Солтаев Зайнде. ЛадувгIачар кхетаергйолаш, пайда боалаш я цо еш йола беседа, агитаци.

Ше наха КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш дIайовзийтале хьалхагIа совхоза дирекце, бухгалтере а ваха боахама экономически хьалага хьежар, из дIахо дегIабара наькъаш техкар агитатора нов. Солтаева. Коллектива вахарах лаьца дукха бакъдараш, цифраш гулъелар цун блокнота тIа. Тракторни бригаде йир беседа. ХьалхагIа Зайнде дийцар юртбоахама продукташ ийяра маьхаш лакхдара наькъаш. Цох боала пайда бийцар. Из дош дувцаш дукха къамаьлаш дир гулбеннача механизатораша.

Цхьаьккха цхьа дика оагIув я агитатора балхаца: Солтаев ва производственни участкашка культпоходаш яр дIадоладаьр. ВIашагIъеллар группа. Цунна юкъебоагIа нн. Дурдиев, Келиматова, иштта кхыбараш.

Делкъа ха йолча хана хьажхоач группа ферме е бригаде. Нов. Дурдиева лоацца лекци ешшаше а нов. Солтаева боахама гIулакхага хьож, хьалха латта опыт йовз, хIаьта нов. Келиматовас цу ханна къахьегама листок арахец. ХIаьта берригаш йистебоаллаш гучавоал баянист. ЧIоагIа раьза ба къахьегамхой культгруппана. Цар бахь сакъердам, керда дараш довзийт.

Парте райкома а № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза парткомо а Iома а яь дIайовзийтай агитатора нов. Алексанова опыт. Шурий-товарни ферма шоллагIча отделене бригадир ва из. Нов. Александрова балхаца чIоагIа маьхера да наха эшачунга хьожаш, цар дехар кхоачаш деш хилар. Цо дIадоладарах хьайийллар ферме сайрийнара школа. КIира кхозза дояркаша доахан дийттачул тIехьагIа хулар занятий. Лакхбаьб шоай юкъара образовательни боарам дояркаша Арсанукаева Салихьата, Магомадова Жовжана, Зайтулаева Дашас, бежа Iуша Амерханов Къоасама, Гудиев Агас, иштта дуккха кхычар а. Ала деза цар хIаранех 50 шу совгIа ха яьнналга. Цхьабакъда, хано цхьаккха новкъарле янзар дешара.

Цкъа, къахьегама культурах беседа еш вар Арам Иванович Алексанов. Доахан леладерашка аьлар цо:

— Бригада юхе сомий беш егIача фу дар-хьогI вай. Доахан леладераш чIоагIа раьза хилар цу гIулакха. Берригаш гулбенна дика, йоккха беш егIар. ХIанз из дика летай.

Укх тIеххьарча хана чIоагIа терко е яьннай парте райком а юххьанцара партийни организацеш а гойтара агитацева. Дерригача боахамашка долаш да плакаташ, лозунгаш, стендаш, арахец лаьрхIа дола фотогазеташ. Дика къахьегараш бувцарал совгIа критика ю балхах къехкарашта.

Доккха новкъостал ду юххьанцарча партийни организацешта агитбригадаша. Района нах бахача массайолча пункташка йолаш я агитбригадаш. Цар цхьайолчар дика, йоккха опыт а я. Хьаэцаргья вай Евгений Васильевич Шагаев керте латта 1-ча Мая цIерахча колхоза агитбригада. Йоккха яц агитколлектив — 9 саг. Цхьабакъда, дукха болх бу цо. Колхоза производственни участкашка 30 совгIа выступлени яьй цар. ХIанз цар программа ялаташ чуэцара балхашца ювзаенна я. Концерт оттадарал совгIа цар кхай тIа, стане, ферме «къахьегама листок», «молнеш» арахец.

Вай вахаре боккха пайда эцаш я политически агитаце цхьа форма — агитпоездаш моттигашка ахар. Дика агитпоезд я хIанз районе болх беш. Агитпоезда чуйоагIа дIа-юха лела автоклуб, автолавка, медицински машина. Укх шера из автопоезд района дуккхача колхозашка, совхозашка хиннай. Концерт, беседа, медицински консультаци — из дерригa дахь агитпоездо къахьегамхошта. ХIаьта цу гIулакха уж чIоагIа раьза а ба.

Политически болх шерра боаржабара йоккха моттиг дIалоац кепа йоазоно, радиос. «Заветы Ильича» яхача районни газето хан-ханнахьа кепа етт агитаторех, агитбригадаех, агитколлективаех йола материалаш, методически хьехамаш тел. Типографически хьисапе арахец листокаш - молнеш. Совхозий болхлой, колхозхой толамех лаьца, хьалха латтачар опыт ювц цар тIа.

Тоабаьб шии болх района радиоуалаша а. Первомайски, Горячеисточненски станицай, Грозненски шурий совхоза моттигерча радио гIолла ювц таханарча декхарех лаьца, социалистически яхьах, кепа етт сводкаш, колхозхой заявкех концерташ уттаду.

Семилетка тIеххьарча шера план толамца кхоачашъяра, къахьегамхой политически а къахьегама а хьинар айдара чIоагIа къахьег КПСС Грозненски райкомо, еррига юххьанцарча партийни организацеша.

Т. АХМАТХАНОВА,
КПСС Грозненски райкома секретарь.

Колхозхошта совгIат

Укх деношка дика совгIат хургда Сунженски района «Победа» яхача колхозе бахача наха. Хьалъяь йоалаш латт 200 сага лаьрхIа керда столови. Кухне газови пишкаш еххай.

Котельни хилар бахьан долаш массаза а дIайха хий хургда столове. Залашка а кухне а хьачуйиллай паровой отоплени.

Подвалел совгIа, укхаза я 20—25 тонн каста талхаш йола продукташ чухошаргйола шиъ холодильни камера. Цо торо хулийтаргья кхачанна дукхагIа эша продукташ бIаьччача шера дIаоттаяь лоаттае.

Тайп-тайпара бос болча пластикех веранда е лаьрхIад оаха, аьлар столове директора нов. Озерина. Ахканарча сайренашка укхаза болх беш хургья колхоза духовой оркестр. Цудухьа, шоай балхара мукъа йола ха сакъердаме дIаяхьа йиш хургья колхозерча кагирхой.

В. МАРЗИЕВ, тха соб. корр.

СЕМИЛЕТКА—ХАНАЛ ХЬАЛХА

ЦАР ХЬОКХАМ ТЕЛ

Грозненски крекинг-завода установкай коллективашта юкъе дика къахьегарца белгалъяьнна я нов. Чуприн керте латтача № 9-10 йолча установка коллектив. Семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинар кхо ца деш къахьег коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу коллективо. Сийрда продукци арахецара ялх бетта план тIеххоачаш а еш, планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци массехк эшелон я.

Уж къахьегама толамаш даха торо хул болх нийса вIаштIехьбаккхарах. ХIара денна баьча балха учет лелаю, кхоана кхы тIа а хьокхамаш совдахара хьалда дола декхараш хьалхашка уттаду. Цул совгIа технологий балха говзал лакхъяра дика болх беш я дикагIйолча опыта школа. Цига дувц балха юкъе нийсденна кхоачамбоацараш, даьхача толамех, дикагIйолча опытах.

Укх бетта хьалхарча деношка технологаша кхы а лакхдаьд къахьегама толамаш. Къаьстта дика къахьегаш ба нн. Аганов Артем, Дакаев Джалал, кхыбараш. Новкъосташта хьокхам телаш болх бу цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БЕХКТОКХАМЕ ХА

Укх деношка капитальни ремонт е йолаенна химкомбината № 16, 17-18 йолча фенол-ацетон доаккхача цехашка. Ремонт ешшехьа реконструкци е еза цига. Из болх толамца чакхбаьккхача дикка лакхлургья арахецача продукце дикал. Шадахача шера ремонтни реконструкция еча нийсденна гIалаташ кхы ца нийсдалийтара берригa теркам тIабахийта къахьегаш ба химикаш.

Болх дика вIаштIехьбаьккха къахьегаш я ремонтно-механически цеха слесарий бригадаш. Царна юкъе я нн. Маслов, Гусейнов, Радинов, Чернов керте латта бригадаш. Нов. Гусейнов керте латтача бригадо ши ди ханал хьалха ремонт яьй № 17-18 йолча цехерча бархI аппарата. Центральни ремонтно-механически цеха слесараш укх деношка ремонт яь баьннаб № 16 йолча цехерча 6 бIаь арматура. Из хул планал дуккха дукхагIа.

Цхьаццадола кхоачамбоацараш нийслу ремонт еча. Масала, № 16 йолча цехе хIанзалца хьа кийчъяьяц ремонт е еза дукха аппараташ. Иштта во лел ремонт яра болх № 45 йолча цехе а. Ремонт еча эша материалаш хIанз а тIехьа йоацаш я. Царех я мукх ца юа турбаш, болташ, кхыяраш. Уж кхоачамбоацараш махулла сихагIа дIа а даьха сихха чакхъяккха еза ремонт.

Н. СЕРГЕЕВ.

ЯХЬЕ БАЬННАРИЙ ТОЛАМ

Дика къахьегаш ба укх шера Грозерча маьхх еча комбината болхлой. Орджоникидзевски махачкалински маьхх еча комбинаташца яхье а баьнна арахецача продукце дикал лакхъяра боккха къовсам лоаттабу цар. Укх тIеххьарча хана 12,8 процент лакхъяьй цар къахьегама овсарле, 15 процент лохъяьй арахецача продукце юкъе нийслу брак, ши ди ханал хьалха кхоачашъяьй ах шера план, планал совгIа кхоладь паччахьалкхенна 39 эзар сом. Мишта карагIдаьннад царна иштта дика къахьегама толамаш даха? Маьхх еча комбината парторганизаце секретара заместитела Тараканова дувц: —ДIадахашу доалуча хана комбината инженерашеи технологашеи лаьрхIар арахеца продукци брак йоацаш хилийтара болхлой говзал лакхъе, диззача шера цу хьакъехьа занятеш хилар. Занятешка цар белгалдоахар брак мишта хул, брак ца хилийтара де дезар фуд, цо мел зе ду. ЧIоагIа лоархIаме гIулакх да шишшенкхоккхеи балха говзал Iомаяр. ХIара цехе, бригаде собранеши беседаши йора цу хьакъехьа.

Ж. ЕВЛОЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

БоккхагIчарна уллув дIа а этта коммунизм хьалъяра юкъе хьинаре дакъа лоцу вай сийлахьарча советски кагирхоша.

Берригa советски кагирхой санна, Грозненча Ленински района кагий нахи мехкарийи а царех дикагIа дола дакъа — комсомольцаш а боахамеи культурнии гIишлой хьалхарча мугIаре латт.

Района комсомольцашеи кагирхошеи семилетка чакхйоаккхача тIехьарча шера керттера декхар — пачхьалкхен план йиллача ханал хьалхагIа йистенккхара декхар кхоачаш а деш, района къахьегамхошца цхьана 103,2 процент кхоачашйир укх шера цхьоалагIча квартале валови продукци яккхара план, къахьегама овсарленах 101,6 процент хилар, хIаьта планал совгIа ах миллион маьха хин на ца Iеш продукци ара а хийцар. Уж толамаш дахара кIезигача доархIаме хилланзар ВЛКСМ комитета секретарь нов. П. Громов вола Грозненски ремонтно-механически завода комсомольски организаци, ВЛКСМ комитета секретарь нов. Грушина йола хлебокомбината комсомольски организаци, ВЛКСМ комитета секретарь нов. Кривоносова йола № 1 йолча барзкъаш тегача фабрика комсомольски организаци.

Кадрови болхлоша дукхабезаш лелабу кагирхой, царна Iомаю дукхача шерашка болх беш шоаш Iоаяь опыт. Масала, 1965 шера январь бетта «Красный молот» яхача заводе балха вахар комсомолец Магомадов Нежа. Цунна кхаь бетта чоалханера токара говзал Iомайир кадрови болхло волча токара Аркадий Захарович Демещенка. Цул тIехьагIа, ше болх бе токарни станова тIа а этта, ха дIа ме йода ший хьехархочоа тIехьакхе волавелар къона токарь. Цу тайпара масалаш геттара дукха доаладе йиш я.

Керттера уйла, хьех парте, тIаахийта еза хIара предприяте деррига материальни, къахьегама, финансай рузкъаех эгтара толашагIча тайпара пайда ийбара, совленна рузкъа дIаухийташ а доадеш а хилар дIадаккхара.

Арахецача продукце тайпай дикал 3—4 шу далалехьа дунен тIарча дикагIча стандартий боарамга кхоачаеш лакхъяра хьакъехьа московски ленинградски предприятеша караийца доладаьр хьаллаьцад кога гIирсий фабрика, «Красный молот» яхача завода цехий, № 1 йолча барзкъаш тегача фабрика, дуккхача кхыча коллективаша.

Района промышленни предприятей комсомольски организацей нийса вIаштIехьбаьккха а де лерхIараштa тIаберзабаь а болча балхо торо хулийт района дуккхача предприятей производственни планаш кхоачашъяра дикка доккха нйвкъостал де. Цу тайпарча организацеех эгтара хьалха лерхIа йиш я «Красный молот» яхача завода, № 1 йолча барзкъаш тегача фабрика, «Грозпромстрой» треста СМУ-4, иштта кхы комсомольски организацеш.

Кагирхой коллективни кхетамца кхебара юкъе укх тIеххьарча хана тIа-тIа йоккхагIа йола моттиг дIалувц коммунистически къахьегама тIехьарча боламо. Коммунистически къахьегама ударникийи коллективайи цIи бахьан яхь лоаттаерий «Iома а ле, болх а бе, даха а даха коммунистически хьисапе» яхача девизо шийна чулоаш советски сага вахара а балха а ррита оагIонаш.

КОМСОМОЛА—ДЕННА ТЕРКО

Районе коммунистически къахьегама цIи яккхара тIехьа лоаттаеча яхьа юкъе дакъа лоацаш 2500 саги 22 комсомольско-кагирхой бригадеи я. Коммунистически къахьегама сийлен цIи тиллай 1100 сагах.

Дуккхача партийнии комсомольскии организацеша нийса кхетабу коммунистически къахьегама тIехьарча яхьа доархIам, из нийсача оагIора лестабу, предприятей коллективай производственни хьоххамаш дикагIа хулийтилга, политически кхетама болх чIоагIбелга Iалашду.

Керда техникеи технологии Iомаяь караерзаяра юкъе дакъа а лувцаш, Грозненски ремонтно-механически завода комсомольцаша боккха болх чакхбаьккхаб полиэтиленови турбаш вIашагIхувттилга юкъедахьара, металла йоацача материалех: капроналахи полиэтиленахи деталаш кийчъяра. Къоначa инженерий - технологий Н. Рябова, Савелаева проектах кийчъяьй полилорех деталаш кепа йоттара пресс. Из хьаеча юкъе хьинаре дакъа лоацаш хилар инструментальни цеха комсомольцаш Б. Арнолодов, В. Мамонов.

Технически прогресса гIулакха Iалаьмате доккха новкъостал ду къоначa рационализаторашеи изобретателашеи. Цар 1964 шера 400 хинна ца Iеш рацпредложенеш еннай. Уж юкъе яхьарах 15 эзар сом гаргга экономически пайда хиннаб. ДикагIа бола рационализатораш ба Ю. Усачев, В. Мардыненко, П. Исаев, А. Коноплева, Цибинога, Б. Калков, кхыбараш.

Партийни организацей оагIонгахьара комсомольски организацей балха нийса кулгаллара, хадданза йоакхо хилара масалаш дуккха а доаладе йиш яр. Укхаза царех цаI хьоаторгда вай. ГРМЗ — коммунистически къахьегама завод я. Цигарча парторганизаце секретарь нов. Матвеева, ВЛКСМ комитета секретарь — нов. Громов. Цу завода ерригача коллектива хьалхашка латта къоастамболлаш дола декхараш кхоачашдара комсомольций низ нийса тIалестабу, «готта моттигаш» дIаяхара тIехьарча, брака духьаларча, производства культура лакха хилийтара тIехьарча къовсама комсомольцаш тIаккхебу цу завода партийни организацес. Коммунисташа царна къоастамболлаш дола гIулакхаш тIа а дехк, уж кхоачашдара царна новкъостал а ду. Завода партбюрос хадданза хан-ханнахьа дувца а дувц, къеста а лу завода кагирхой балха, вахара, культурни самукъален хьакъехьара дешаш, цар караийца доладераш хьаллувц.

№ 1 йолча барзкъаш тегача фабрика, секретарь нов. В. Ваниева йолча парторганизаце коммунисташ массе а хана йоакхо ю шоай фабрикерча комсомольций гIулакхий. Укхаза болх берех ахаш гаргга бараш комсомольцаш ба. ХIара смене вIашагIа а елла, болх беш я бюро, хIаьта ерригача барзкъаш тегача участкашка — комсомольски группаш. Коллективо, ка маьхала а ювлаш, кхоачашъю планаш. Комсомольцаша, фабрика ерригача коллективаца цхьана, боккха болх чакхбоах арахецца продукци дикагIа хилийтар духьа. Цкъа дийна ца Iеш комсомольски собранешка дийцад из дош. Продукци сакхат доацаш кийчъяран хьалхагIа дIахьоккхашехьа а из ОТК дIателарaи тIехьа яхь лоаттаяра юкъе боккхача доархIамера хинна дIаэттаб комсомольцаш. Из бахьан долаш фабрика участкаех дукхагIчар кхоачашъю продукци цхьоалагIча сортах арахецара план. Деша а багIаш, цунца цхьана производствера болх тIехдика а беш ба фабрикера дукха комсомольцаш. Вузашка, техникумашка, болхлой болча кагирхой школашка деша вагIа 80 саг. Царех я Халкъа боахама Ростовски институте деша ягIа А. Гульдюк, яйгача промышленноста Московски институте деша ягIа Листопадова.

Комсомольцашеи кагирхошеи даха ха а ховш дика вIаштIехьдоах шоай самукъален гIулакхаш. Художественни самодеятельноста доакъашхоша концерташ увттаду праздникаш дездеш еча сайренашка, экскурсе ухилга вIаштIехьдоах.

Вахаро хьалхадоах партийни организацеша кагирхошта юкъе беча кхетамца кхебара балха низ царга шоашта гонахьа гIолла хулаш дола гIулакхаш нийса кхетадайтара, коммунистически морала принципаш кIоаргга цар дега чу енна хилийтара царна новкъостал даргахьа берзабаь хила безилга.

«Красный молот» яхача завода парткомо (секретарь нов. В. М. Шейкин) комсомольски комитета пропагандисташ кийчбир, царца семинар чакхъяьккхар. Дешара шу чакхдаллалца хадданза юкъ-юкъе парткома заседанешка а кхетаченашка а ладувгIаш хиннад политдешара лелама хьакъехьарча комсомола комитетеи цехий партбюро секретарийи отчеташка. Цо цехий комсомольски организацешта а комсомола комитета а новкъостал лоаттаду царна хьалхашка латта декхараш кхоачашдара гIулакха. Масала, № 5 йолча котельни цеха комсомольски организацес ший мугIараш дегIакхувлара, комсомольцаша членски взносаш дIателара деша кIезига терко еш хинна дукха хаяц. Секретарь нов. Ганзюков волча цеха партбюрос секретарь нов. Магомадов волча комсомольски организацеца цхьана шоай низаш оарцагIа а лаьха, коммунисташа новкъостал а лоаттадеш, уж кхоачамбоацараш дIадахара бола болх боаржабир, хIаьта дикка доккхий толамаш а даьхар. Комсомольски органий отчеташ хоржамаши хинначул тIехьагIа кийч а ваь комсомоле 20 саги парте 18 саги хьайийлав цар. Из да комсомольски организаци низа чIоагIъялар, кагирхоша цун сий деш хилар, из деналегIа хинна дIаоттар. Партбюрос комсомольцашта новкъостал ду комсомольски собранеш чакхъяхара, коммунисташа цига къамаьлаш ду. «Производственни план кхоачашъяра гIулакха болча комсомольций доархIамах», «Цеха коллектива декхарех», кхыча дешаех йола выступленеш ю партбюро членаша, цехий кулгалхоша.

Партийни организацес ший низаш тIаухийт комсомольцаши кагирхойи ленински васкетий уйлашца кхебара, из доархIамегIара партийни декхар а хеташ. Уж декхараш кхоачашдара коммунисташ оарцагIбахара хетаяь яр соахка сентябрь бетта хиннa КПСС райкома V пленум. Цига ладийгIар комсомола райкома отчетага. Пленуме къамаьлаш даьча коммунисташеи комсомольски организацей секретарашеи дийцар района комсомольцаша даьча баллех лаьца, партийни организацей оагIонгахьара комсомола деча кулгалахи новкъосталахи лаьца дола бакъдараш.

Партийни организацеша шоай теркама кIалхара дувлийтац кулгаллу комсомольски кадраш хоржаш къестаяреи кхетамца кхеяреи дешаш, комсомольски активаца хIара деннара болх бу, комсомольски болхлошта новкъостал лоаттаду, комсомольски организацешта кулгалдара хьисап а методаш а дикагIа хулийташ тоае. Партийни организацей секретараша комсомольски кулгалхошта пайдане дола хьехамаш тел, практически новкъостал лоаттаду, бюро заседанешка а партийни собранешка а ладувгI цар отчеташка.

Массе а хана хадданза комсомольцех бетталуш хиларо партийни болхлошта а коммунисташта а новкъостал лу кагирхошта эшараш а цар дIалехараш а довза, комсомольски организацей вахара юкъе хулаш дола доархIамера гIулакхаш ший ханнахьа теркале, цар болх, кIедж йоаха делал керттера дешаш къестадаргахьа лестаде, цар шоаш караийца дIадоладу маьхера гIулакхаш теркаме ийде а ший ханнахь хьаллувца а.

Комсомольски организацеш коммунистически гIирс хьалбара практически декхараш кхоачашдара юкъе хIара денна хьинаре дакъа лувцаш хулгеи цар берригa кагирхой шоашта тIехьакхувлилгеи Iалашдар — района партийни организаце доархIамегIарчарех дола декхар да.

А. ДЗОРТОВ,
КПСС Ленински райкома секретарь.

НОВ. И. Д. БЕКИЧЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ИСКУССТВА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Советски Россия», «Советски Юг» яхача выставкашка белгалъяьха йола Нохч-ГIалгIай АССР культуреи искусствеи дегIаяра даькъера заслугаш, карагIдаьнна творчески толамаш бахьан долаш Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика искусства заслуженни деятель яха сийлен цIи лойла скульптора Бекичев Иван Дмитриевича.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

Город Грозный, 1 июль, 1965 шу.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КУЛЬТУРА БОЛХЛОЧУН ЗАСЛУЖЕННИ СИЙЛЕН ЦIИ ОТТАЯРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1. Нохч-ГIалгIай АССР культура болхлочун заслуженни сийлен цIи оттайойла: культура цIенойи дворецийи, клубай, паркий музейи, библиотекай, халкъа творчества цIеной, методически кабинетий, кинотеатрий, киноустановкай, кинопрокатий конторай, издательствай, полиграфей, книжни торговлей, радиовещанеи телевиденеи, культураи искусстваи дешара заведеней чIоагIагIа белгалбаьннача болхлошта; советски культура дегIайоалаечеи къахьегамхошта коммунистически кхетам лучеи йоккхий заслугаш йолча культура органий, кепа йоазон, кинематографей, радиовещанеи телевиденеи болхлошта; художественни самодеятельноста дикагIа белгалбаьннача доакъашхошта, хIаьта цу белгалъяьхача культура учрежденейи органийи балхаца общественни хьисапе дакъа лоацарашта.

2. Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхлочун сийлен цIерах йола Положени чIоагIйойла.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

Город Грозный, 1 июль, 1965 шу.

ЖА ЛЕЛАДЕЛГА

пайда луш хила деза

Дуккхача хана денз пайданерча жеца белгалъяьнна я тха район. Укх тIеххьарча пхе шера биъ боахам ба тха жа леладеш: «Россия» яха, Ленина цIерагIа йола, «ЦIе байракх» яха колхозаш, «Терский» совхоз. Цу боахамий жа леладара доархIам хьахьоккхаш йола керттера показатель я ахчанца хула пайда. Управлене боахамашта хулача ахчан пайдах нийсса ах жена тIера боалаш ба.

Мишта дегIабоагIа тха из боахам? Укх тIеххьарча шерашка 1962 шерага кхаччалца 146 эзар кертага дIаккхоачаш дегIадера юкъара жа, цу даькъе «ЦIе байракх» яхача колхозе — 26579, «Терский» яхача совхозе — 50638 устагIа а болаш. Цу хана денз хьайолча хана «ЦIе байракх» яхача колхозе геттара эшаделар уж, соахка 19696 устагIага а кхоачаш. Районера жа чIоагIа эшадир цу гIулакхо. Укх шера планах а иштта перспективни планах а 25 эзарнега дIаккхоачаш устагIа хила безар цу колхозе.

Нагахьа санна жа дукхал хIанзарчоа ла йиш йолаш дале а царех хьахула пайда укх тIеххьарча шерашка чIоагIа лохлуш латт. ТIеххьарча диъ шера отчетни даннеша хьахьоккхача тайпара жегара йоаха продукташ шерагара шерага лохлуш лтт дерригача боахамашка. Масала, 1961-ча шера юкъера даьрхIача устагIана тIера 4,2 килограмм тха даьккхадале, хIара бIаь жийна тIехьа 97 Iаьхар хьалкхебаьбале, соахк уж цифраш тха 3,1 килограммага, Iоахарий 79-нега кхоачаш лохъелар, лохделар устагIашта тIаккхета дозал а.

Хьайбай продуктивность лохъяларо чIоагIа эшадир тхаи устагIаи дулхи доаккхилга. Цул совгIа, из Iаткъаш хилар къахьегама овсарленеи продукцега дIадодар лохдаран. Масала, 1961—1962-ча шерашкарчул шозза гарта соахка дезагIа хилар Ленина цIерахча колхозе устагIан дулхагеи тхагеи дIадодар. Цу тайпара дIадахача шерага кхаччалла лохлуш хьаера рентабельность. Цун керттера бахьан доакъараш цатоъара нийсса жа Iуй кадрашта юкъе къахьегама дисциплина цахилар а да. Хьайбашка дIалохийтачунна а хьайоаккхача продукцена а ясала тIахьежам лоаттабу специалисташеи боахамий кулгалхошеи, во лелаю учет. Цудухьа доакъараш доалеш а продукци тIера йоахаш а моттигаш нийсду.

Жа дукха довш хиларо а доккха зе ду боахамашта. Укх тIеххьарча шин шера 40 эзар гарта устагIа беннаб. Нагахьа санна, царех ахаш ца дойтача хIанз доаккхачул, совгIа хIара шера 3000 центнер дулхи 250 центнер тхаи даккха йиш хургьяр боахамий.

ХIанз оаха тхоашта хьалхашка оттадаьд юкъера доархIам беш тха доаккхилга лакхдара, жена 60 процент удельни дозал тIаккхетийтара, Iоахарий ца дойтилга 105 процентага кхоачадара дола декхараш.

Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара, жа леладелга рентабельни хилийтара боахамашкара цIендаь дIалаханза даргIац къахьегам вIаштIехьбоаккхачара кхоачамбоацараш, цхьаккха центнер йол, цхьа килограмм дулх даха ца доагIача метте дIагIоргдоацаш йола учет хила еза. Жа леладеча болхлоша производстве ца деш дисарий моральни а материальни а бехктокхам лакхбе беза. Жа Iуй бригадашта юкъе дахьа деза хозрасчета цхьадола хIамаш.

А. АБРЯДИН,
Наурски района юртбоахама производствени управлене экономист.

КОММУНИСТАШТА КХЕТАМ ЛУ ШКОЛА

Партийни организаце вахар чухь доархIаме событи я партийни собрани. Цига коммунисто кхычарца цхьана ше ца кхета дешаш къестаду, политикеи практически балха дешаши лувц, предложенеш тел, шийна бакъахьа хетар гуччахьа дIа а оал, из хьалъоттийта а хьож. Партийни собране Iалашду критикеи самокритикеи дегIайоагIилга.

Грозненски химически комбинате коммунисташта кхетам луча керттерча формаех цаI я партийни собрани. Дуккха а доаладе йиш я цхьаццa хьайийнача коммунисташта а бIарчча хьайийнача ерригача партийни организацена а хьехам балара партийни собранеш накъаьнна хилар хьахьоккхаш дола заводеи цехийи партийни организацей вахарцара масалаш.

Дукха ха йоацаш шоай собранешка КПСС ЦК мартовски Пленума материалаш йийцар цехий парторганизацеша. Массайолча оттаьча докладашца цар нийсеи кхетаргйолаши йовзийтар юрта боахам дIахо дегIабоалабара КПСС ЦК Пленумо чакхъяха лаьрхIа мероприятеш, нийса белгалдаьхар юрта боахам дегIабоалабеча дувлийта хинна гIалаташ.

Из дош дувцача хана коммунисташа предложенеш тийлар № 15 йолча шурий совхоза деш дола шефски новкъостал тоадара тIаерзаяь. Цул тIехьагIа цу совхозе баха хилар комбината директора заместитель нов. А. А. Шпилев, завкома председатель нов. Н. В. Бузоверов, ВЛКСМ комитета секретарь нов. П. Швец.

Совхозе оаха къамаьл дир совхоза а общественни организацей а кулгалхошца, оаха дийцар совхозаи комбинатаи юкъера бувзам тоабергбола гIулакхаш.

Собранеи итогаша хьахьекхар, къахьегамхой хьал-торо дIахо тоаяра тIаерзаяь йола Пленума решенеш коммунисташа нийса кхетаяь хилар, хIаьта дерригача халкъа юкъарча гIулакха юкъе цар шоашкара доагIаш дола дакъа а лоацарг хилар.

Тха комбинате эгтара доархIамегIара дош да арахецача продукце дикал лакхъелга. Цудухьа дика кхетадеш да, арахецача продукце дикал дунеи тIа дикагIа йолча стандартий боарамга кхоачае аьнна тIахьехам а беш ленинградски московски предприятеша дIаболабаь болам химикаша сихха могабар а хьаллацар а. Арахецача продукце дикалах дола дош 1965 шера февраль бетта хиннача ерригача комбината юкъарча собране дийцар. Цу собране ше яьча доклада тIа комбината директора нов. Л. А. Шилова дийцар партийни организацена хьалхашка латтача декхарех а продукце дикал лакхъяра йолча перспективаех а. Собране белгалдаьккхар, тIехдика феноли «А» марках дола ацетони даккхар духьа чIоагIа реконструкци е лерхIача № 17-18 йолча цеха коллектива дукха болх бе безаргболаш хилар. Цеха коммунисташтеи ерригача коллективанеи хьалхашка латта декхар мел доархIаме да а ховш, № 17-18 йолча цеха партийни бюрос собране дувца оттадир продукце дикал лакхъярах дола дош. Балхаш чакхдоахача хана монтажникашеи гIишлонхошеи дIа мел дехараш дизза кхоачашдар духьа реконструкци яра дикагIа кийчлулгахи низаш дикагIа дIа-юха нийсдарахи лаьца собране деш дола къамаьл, из ду технологически режим мамогга кIезигагIа телхаелга вIаштIехьдаккхарах, режим тоаярах лаьца а. Собране къамаьлаш мел даьраша — аппаратчика В. И. Ворона, отделене начальника М. А. Шухата, цеха начальника А. И. Баева мел дийцар цаI дар: арахецача продукце дикал тоаелга. Юххера а июнь бетта реконструкци е йолайир цехе. Оттаяь ханаш лоаца я. Цхьабакъда, болхлой низ нийса дIаоттабаро йиш хулийт болх дика вIаштIехьбаккха. Реконструкци яь яьнначул тIехьагIа феноли ацетони даккхара керда технологи сихагIа караерзаяр духьа ерригача коллективана хьалха оттанза баргбац № 17-18 йолча цеха коммунисташ.

Собране воздействи берригача коммунисташта хинна ца Iеш, парте къаьст-къаьстача членашта а хул.

Из дика хьахьокх дукха ха йоацаш ЖКО партийни организаце хиннача гIулакхо. Галинов яхаш коммунист а волаш плотник ва цига. Плотникий бригадиралла болх беш волча нов. Г. Е. Галинова каст-каста молар, хIаьта цкъаза балха хана а мелар. Нов. Галинова КПСС Устав телхадеши из харцахьарча наькъа тIа воалаш латташи хилар гуш болча коммунисташа цун гIулакхаш партийни собране дувца лаьрхIар. Нов. Г. Е. Галинова лаьца никъ геттара харцахьа лоархIаш къамаьлаш дир собране коммунисташа нн. В. С. Айдамирова, Б. К. Кулимбаева. Коммуниста Г. Е. Галиновна партийни бехк а бир, бригадираллара дIа а ваьккхар из. Цхьабакъда, собранех а новкъосташа даьча къамаьлех а дика хьехам хилар нов. Г. Е. Галинова. Кхы тайпа саг а хинна дIавахар из дукха ха ялалехьа. Малар дитар. ХIаьта цул тIехьагIа бизза яхь бутт боаллашехьа а, цунна тIера партийни бехк дIабоаккхилга дувцаш бар тхьовра къамаьл даь коммунисташ. Массава раьза а волаш собранеш цам бир собране партийни бехк цунна тIера дIабаккха, аьнна. ХIаьта ЖКО кулгалхоша юха а плотникий бригадиралла хьожавир нов. Г. Е. Галинов.

№ 2 йолча цеха парторганизаце (секретарь нов. В. И. Рагулин) цхьан собране дувцаш дар цеха комсомольски организаце (секретарь коммунист нов. А. А. Иванов) балха хьакъехьара дош. Собране белгалдаьхар комсомольски организаце балха юкъе хинна кхоачамбоацараш. Цу хьакъехьа дийцар коммунисташа В. И. Рагулина, В. Чеботарева, А. Ф. Писковатске, кхычар. Балха тIара кхоачамбоацараш хьагуча а доахаш, цар цу цхьан ханна хьехамаш дора А. А. Ивановна, де дезар дIахьоккхар цунга. Цу хьехамаша дикка доккха новкъостал дир цунна болх лер тIа баккхара.

Партийни собране дувца уттадеча дешашка хьежача ховргда массе тайпара уж хилар: производственни дешашкара хьадоладенна коммунисто бытерча дешашка кхаччалца. Массе тайпара уж дешаш хиларо хьахьокх, партийни собране низахи цунах боалача пайдахи, кхетам балара болча цун доархIамах коммунисташ тешаш хилар. Теш, керда саг хьалкхеве, коммунизме вахаши къахьегаши хургвола саг хьалкхеве партийни собране новкъостал деш хиларах.

А. РОМАНОВ,
Грозхимкомбината парткома секретарь.

Доакъар кийчдеш латт

Юкъарча хьайбашта 900 тонн гIожа доакъари 2000 тонн силоси Iалашъе езаш ба укх шера Ножай-Юрта района Шерипов Асламбека цIерахча юрта боахама артела къахьегамхой. Укхаза ший ханнахьа йол хьаккхара кийчбелар. Хьалхе ремонт а яь кийчйир сенокосилкаш, граблеш, кхыйола инвентарь. Колхоза хIара бригаде вIашагIъеллай доакъар кийчдеш йола звенош. ХIанз чуйнна доакъар Iалашдеш ба шоллагIча бригадера къахьегамхой. 25 гектар майдан тIара мукх хьекха баьнна бригаде. Доакъар дика хилара къаьстта уйла тIайохийт колхозхоша. Хьекха даьнна доакъар хьем ца беш вIашкатох укхаза. Хьайбай помещенешка хьатIа а кхухьаш аргIаш лу доакъарах.

Доакъар кийчдеча белгалбаьнна дика къахьегаш ба коммуниста Гетиев Хьусейна кулгалдеча звено членаш. ХIаьта шоай сменни нормаш 120—130 процент кхоачашъю Умаров Аюба, Истамулов Мусахьажий, Эскиев Алой доакъар кийчдеча звенош а. 150 тонн совгIа йол кийчъяьй колхозе.

Шортта гIожача а мошача а доакъарашца юкъара хьайбаш Iалашдар из декхар шийна хьалхашка оттадаьд артела къахьегамхоша.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

ЗАПОРОЖЬЕ. Металлурга ден сийна социалистически яхь йоаржаьй «Запорожсталь» яхача завода мартеновски цеха коллективо. Цу денга заданел совгIа кхыйтIа а 28000 тонн метал лоаладе аьнна юш деннад сталевараша.

Сабадаш Николая кулгалдеча сталеварий бригадо (сурта тIа) хIара денна дIалу планал совгIа метал. ТIаийцача декхарий чотах лоалалаь эзараш тоннаш болат да цар счета тIа.

А. Красовске сурт.
ТАСС фотохроника.

БУТТ ХЬАЛХА

Хьалхарча ах шера даьхача толамий итогаш еш, кхы тIа а шоай толамаш совдахара берригa низ тIабахийта болх беш я «Чечингсельстрой» треста СМУ-4 бригадаш, сменаш, участкай коллективаш. Дуккхача бригадаша бизза пайда эц чурча кхоачамех, балха юкъекхухь дикагIйола опыт. Цу даькъе дика болх беш я Хрусталев Анатолий Федорович керте латта бригада.

ХIанз цу бригадо хьалдотташ да город Грозне 88 «а» кварталера 48 квартира хула цIа. Укх шера февраль бутт бовча деношка хьалдотта доладаьд из, укх бетта 10-ча денга кхачалехьа из цIа хьалдетта даккха лерхI гIишлонхоша. Из хул планах лаьрхIачул дуккха хьалха.

Лакха толамаш дахарал совгIа, кхоачашдаьча балхий дикал а лакха я. Цхьаккха кхоачамбоацар хилац цу бригадо баьча балха юкъе, яхаш дувц прораба Умаров Шамсудина. Цул совгIа, планал совгIа кхоюцо етта кирпишк, маркхал, бетон, кхыйола материалаш. Цу гIулакхо торо хилийтай паччахьалкхенна массехк бIаь сом ахча кходе.

Иштта дика къахьегама толамаш даха вIаштIехьдоал болх нийса вIаштIехьбаккхарах. Балха ди йистедаьлча, кхоана кхоачашде дезар белгалду. Из мишта кхоачашдаьд дувц сарахьа. Укх тIеххьарча хана къахьегама дисциплина телхаеш цхьа моттиг нийсъеннаяц. Керда балха баьхкача болхлошта дикагIйола опыт дIаялара болх а дика лел. Соахка керда балха венача кхаь сага каменщика говзал Iомайир, хIанз уж вожаш санна дика болх беш ба. Укх шера кхы а кхаь болхлочо каменщика говзал караерзае лерхI, йоах бригадира нов. Хрусталева.

Укх шера план, деза цIей, ворхIлагIа ноябрь тIакхоачаш кховчашъе лерхI бригадацарча гIишлонхоша. Къаьстта дика къахьегаш ба нн. Малевин Владимир, Цицкиева РабиIат, Балан Антонина, кхыбараш.

Б. МАГОМЕДОВ.

БУХАРА БОАМБЕ КХАШКА ХИЙ ДОАГIАРГДА

ХIанз а дицдаланза да Зеравшан яха хий лоам чукхийтта дIакъайла хинна унзара денош. Цу хана хьахилар керда Iам. Самарканди Бухараи яха къаьна городаш хиво йохаяр кхерам болаш яр. Цхьабакъда, катастрофа хиланзар. Советски наьха хьинаро, вай низ болча технико тамашийна хIама дир: лоамашка хина керда никъ а баьккха из боамби кхебеча кхашка дIадиллар.

БIаьсти Iаьржа хий доагIача хана шийна духьала мел нийсденна хIама хIалакду Зеравшана, хIаьта аьхки боамбена хий эшача хана цIенденна докъалуча дIакхоач. Цу гIулакхо зе ду дIайийнача хIамашта. Кхаш хих тузадар духьа Зеравшанах Аму-Дарья яха низ бола хий хьатоха лаьрхIар узбекски ирригатораша.

Ши шу хьалха къулбехьен кызылкумашка уллача Хамза яхача юрта баьхкар гIишлонхой. Аму-Дарья хий ядхайттаза вIаштIара даьча цIеной лакхал хьалъвзаш йола насосни хьалъе езаш бар уж. Цул тIехьагIа из хий ши бIаь километр дIаьха долча канала чу гIолла Куюмазарски насосни станце дIадахийта дезаш дар. Цига кхы а ткъаь шиъ метр урагIа а дахийта Шахрудски яхача хий дехкача системе гIолла Бухарски оазиса кхашка кхоачаргда из. ХIанзалца Зеравшан яха хий доагIар цу системе гIолла.

Иштта яр проект. Аму-Бухарски канал хьалдаь доалаш латт хIанз. Песок мара кхы хIама йоацача эрий ара хьалъяьй Среднии Азе эгтара йоккхагIа йола насосни станци, иштта хьадаьд чоалхане гидротехнически гIирсаш. Бухарерча боамби лелаберашка кастта кхоачаргда Аму-Дарья хий, хIаьта из бIаь эзар гектара тIа дулларгда.

Узбекистане хьалбаь ирригационни гIирс мел боккха ба хьахьокх укх цифраша. Хамзински станце 40 метр лакха, секунда 66 кубически метр хий доаккхаргда. Цул тIехьагIа хIараяр километр гаргга йIаьха йолча трубопроводий шин линех дIагIоргда из. Труба диаметр 3,6 метр я.

Цул дукха зIамагIа яц шоллагIа йола насосни станци а. Вегетационни хий дехкача хана хий латтача боккхача Iамчура ткъо метр урагIа а дохийташ секунда 100 кубически метр хий дIадохийтаргда цо кхашка — из Зеравшана луча хил дуккха а дукхагIа да.

Дерригача халкъа хьалдир Аму-Бухарски канал. Лаьтта оахка техника а чоалханерча гидротехнически гIирсий оборудовани а хьаяьй ерригача союзни республикай машинаш еча заводаша. 25 къамах бола нах хиннаб цига болх беш.

Республика заслуженни механизатора Фердаус Джаниаровз бульдозеристаш цхьана болх беш хиннаб Асуански сунт хьалдеча прораб хиннача Василий Даниленкоца, гидротурбинашта монтаж еча мастера Абдулла Абдукадырова — инженераца Михаил Жовдакаца.

Иосиф СИГАЛОВ.
(АПН).

Литературни оагIув

МОСКВЕ ХУРГДОЛЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ЛИТЕРАТУРА КIИРАНГА

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ

ПХЬА БИТАР

ДУВЦАР

Дувца хабар дацар, говр масса яр. Из ваха воалналгах се тийшача, аьтта гора а хайна топ техар аз. «Къемат дийнахьа дала кхел йойла хьа.—дагахьа сердар со цунна, топ йоаллаше из говра тIара чувоагIаш вайча. — Са гунахьа доацаш сона кач вера-кх хьо».

— Малав хьо? — хьаттар аз топ кхийтта бартал вежа улла къу аркъал а воаккхаш. — Аз фу даьдар хьона, хIана вера хьо са кач?

— Хамбор ва со, — низткъа йист хилар из ший батах йоалла палчакх аз хьайоастташе.

— Хамбор?!..

— Кхело воалаваь со хьа... хьа... коа... Iоажало воалаваь... Со къинтIера ваьннав хьона.

«Со къинтIера ваьннав хьона»... Цунах къа хеталга а, цунна эгIазвахар а доссадир цу дешаша са дагахьа.

«Хьо-м къинтIера ваьннавар сона, да вирца валларг, — хIанз дизза духьал эттар сона хинначун тIехьен деррига сурт. — Хьа пхьа хьан бутаргба сона».

Аз хIанз кхетадир ер сай сий доаде гIертара бахьан. Массане дувцаш дар аз йоалаь Зайнап Хамбора чIоагIа езаш я яхаш. Вешта Зайнапа из везацар. Саг йоалаяь вар. Цул совгIа цу ханна хинна бер дар. Из бер дар хIанз хьона вовзаш вола Бадруддин.

Зайнап аз йийхачул тIехьа сога саг вайтар Хамбора.

— ЙоI цунна езаш я, Iа из ютаялар йоах цо. — аьлар вайтачо.

— ЙоIа из везий?

— Из башха дац.

Со эгIазвигар цу дешаша. «Сога мишта оал еза а езаш йийха саг йита, — бирсвелар со. — Сох саг ца хеталга да из, е соца фуннагIа дувца мегаргда мотт цунна».

— Цкъарчоа аз гешт ду цунна из хабар дахьаш цо саг вайтарах,—аьлар аз юкъе веначунга. — Кхы цу тайпара хабар цо са лергах кхетийте, са дов хургда цунца...

Из деррига дагадехар сона сайна хьалххашка Хамбор леш уллача цу юкъа.

Хиннар — хинна даьннадар. ХIанз цхьаккха хIамо дийнвергвацар са карах венна Хамбор. Са бехк бале а беце а цун цIий сона тIадижа даьлар. Укхал тIехьа хIара аз дIа мел ловзаш бола ког кхераме бар сона.

Зайнап тIехьашка а хоаяь сай тувсар, бакъда, из кхоане хьакхаьчача кхы а совйоалар сагото. Цунах тешавир со тIеххьара а лоалахочунца хиннача къамаьло.

— Хьа воIа мекх хьаьрцад, — аьлар цо сога цхьан дийнахьа— Кхийнав из.

ЦIаьхха набарах сомаваьлча санна юха а хьалха яьккхар сона цу дешаша вахара къизал. ВоI кхер—цул боккха малагIа ловца бар сага хила. ВоI кхийча уст бувра, воI кхийча той дора. ТIаккха -со? СенагIа воккхий велга дар са? МоастагIчун топа маркъилгага лацийта воI кхеварах хургвар со ираз долаш?.

Вахарах водалга — из дар де эшаш хиннар. Вешта мича водаргва цох, мича водаргва цох, мича лачкъаргва цох?

«А, — соцадир аз юххера а. — Никъ цаI ба—каша. Са бар хада беза никъ. Циггара дIахо гIоргбола са виIий никъ маьрша хургба».

Малх биза гарганхаьчабар ткъаьх сов шу хьалха се дIавахача сай юрта со кхаьчача. Иззаморг хьаькъалах тиначо е хIамах кхераш воацачо мара де йиш йолаш хIама дацар. Мича мегаргдар гучахаьа шийга пхьа боаллача юрта ваха.

ПхьегIа гуллуча вахар со. Сона йовзар из моттиг, со хIанз а вицвеннавацар. Иттех юртахо вагIар пхьегIа тIа.

—Ассалам Iалейкум, юртахой.—говра тIера Iо а воссаш салам делар аз царга.

Салам юха а дерзадаь моаршал хаьттар сога пхьегIа тIа баьгIараша.

Цхьаннена со вовзанзар. Малав хьахатта тоам хетацар, цецбаьлча санна хьежар сога.

— Со вовзац шоана? — хьаттар аз.

— Хьааьлча вовзаргва... вайзача дика хет, — жоп делар тхьамада.

— Темарсолта ва со... Темарсолта, — бIаргех хиш даьлар сона.

— Тийркал дехьа вода со. — аьлар аз массанена а хозаш. — Бийса яккха сецав укхаза, Iурре а новкъа варгволаш.

Аз из алар а ший бахьан долаш дар. Сона ховра изал нах болча метте аз аьннар тховссаре сай моастагIех дIакхетаргдолга. ТIаккха... тIаккха кхоанне а цар шоай декхар согара дIаэцаргдар.

ШоллагIча дийнахьа малх хьалбаьннабар со юртал араваьлча. Са бIарг кхийтар ферта а кхуллаш воагIача баьрех. Бакъда, со цунгахьа дIахьажанзар. Из-м эшаш дацар.

Со дIаIема ваьннавар гордерча вахарца. Се ученикалла дIанйца хиннача вагоноремонтни заводе тонаралла болх беш вар со. Граждански тIом дIабаьнна массехи шу дар, вахар тоалуш доагIар. Циггача вайзар сона тхоашта лоаллаха ваха вена Темарсолта.

Дукха ха яцар къаьна Темарсолта тхона лоаллаха ваха хайна. Деррига а цхьа шу мара хургдацар. Бакъда, массаза цхьана даьхача санна вIаши тIера хилар тхо. Со цун воI хила тарлуш, цул зIамагIа хиларо вIаьлла новкъарло яцар тха доттагIла. Темарсолта а цун дезал а байза ца Iеш, сона сихха байзар из волча ухаш бола дуккха цун гаргара нах, цун кхыбола хьаьший.

Ше хьаьша шу оттадича сога кхайханза Iацар Темарсолта. ХIанад а хацар, со воацаш хилча сакъердалац ший оалар цо. Хетартахьа, нахаца цхьана доацаш, ше къаьста цIаккха а хIама диаь вацар из. Иштта нахаца безаме, нах безаш вар цун цаI мара воаца воI ГIоазот а. ЦIи къаьна яле а, ше зIамига саг вар ГIоазот. Сол пхиялх шу зIамагIа хургвар.

Сона цIаккха дага а денадацар Темарсолтага из ваьйна моттиг хатта. Фу хьашт дар из. Цо ше лоамара ваха венав аьлар эггара хьалха тхо шиъ вовзаш.

Каст-каста Темарсолтарцига вайя нийслора ГIоазотал кIеззига воккхагIа вола цхьа зIамига саг—Бадруддин. Сона ховш дацар царна юкъе фу таргало я. Бакъда, из акхарцига ший цIагIа санна хьакхашта хулар, из варо гIадвугар Темарсолта цIен мел вола дезалхо. «Кхоаччара гаргара саг хургва»—соцадаьдар аз сай дагахьа.

Цкъа Темарсолтарцига а хинна Бадруддин вахачул тIехьа тхоаш шиъ висавар сои воккха саги. ГIоазот хьаша накъа ваккха вахавар.

— Шун фу хулаш ва из зIамига саг? — хьаттар аз лоалахочунга, цхьаккха хIама дага а доацаш.

Сона хо а луш дегI оагаделар Темарсолта. Мотт сецача санна йист ца хулаш вагIаш тоъал ха яьккхар цо. Со кхеташ дацар из иштта хувцавалара бахьан.

— Ма хаьтта далара Iа сога из. — аьлар цо цхьа юкъ яьнначa гIолла. — Ма хаьтта далара Iа из. Хьона фу башха да из тха фуннагIа хуле а. Тхона из везалга хьона гуш ма дий.

Со дехне ваьннавар айса из хаттар даь. Бакъда, цул чIоагIагIа дар са цецвалар. «Фуд укхаза селла укханна новкъа хила—уйла йора аз сай дагахьа. — Цхьа гаргало юкъе еце селла чура-тIера мича хургвар из акхарца».

Цхьа кIира даьннадар цул тIехьа со Темарсолтарцига ца вода.

— Темарсолта кIаьнк вайтавар хьо дIавехаш, — аьлар сога цхьан сарахьа со балхара чувеча сесага.—Балхара чукхаьчача хьо дIавайта йоахар.

— Йоккха саг ший вешех бIарг тоха яхай, — аьлар цо со дIавахача, аз хаттале долаш дар сона хайта ловш санна. — Тховсаря цIайоагIаргйолаш а яц... ГIоазот а ший гIулакха араваьннав... Воаш шиъ ва вай хIанз.

— Сона раьза воацаш-м вац хьо? — хьаттар цо тIеххьара а со цец а воаккхаш.

— Фу бахьан да со хьона раьза ца хила?

— Гой хьона, — сона кIирвенна бIара хьежар из, — Iа Бадруддинацара гаргало хаьттача хьона жоп даланзар аз... Аз дIаккхетавергва хьо айса жоп ца далара бахьанах... Иштта дар из деррига а, — доладир сона воккхача саго ший дувцар.

— Со лоамаро вац, аз вай шиъ вовзаш хьога иштта аьннадале а... Со наьсархо ва...

— ХIаьтта доаладаь нускал дар тха йоккха саг цу хана. ХIанз санна атта дацар цу хана саг йоалае. ХIанз-м безаш хилар — из да саг йоалаяра керттердар. Цу хана иштта дацар. Нускал дезе — дала урдув хила дезар. Иллеца а оалаш дар «йоI езар пайда бац дала урдув деце», — борд-бордах велавелар Темарсолта. — Со санна цхьаьча сага къаьстта хала дар саг йоалае. Са да вацар, воша вацар. Хьона йоI езаш хилар, хьо йоIа везаш хилар лархIацар.

Юха а чаьх лист-листо массехк къург бир цо. ТIаккха ше дувцачох сона фу хет хьажа ловш санна сона юха а бIарахьежар Темарсолта.

— Шоай доалахьа цхьаккха хIама деце а керда даха хайшача маран нускалаи деррига дуне шоай долаш санна хет. Цунах тамаш е эшаш безамо ткъамаш хец царна, цар уйлаита. Уж теш шоай хургдолчох. Иштта хетар сона а. Бакъда, зулам, хатар хьалхе хоам бийя дагIац сагага. ДоагIи ца ховш зулам тIадера сона.

Ах шу а даьннадацар аз саг йоалаяь. Сона дага а дацар ух а доккхача дунен тIа сайна бохам хургба аьнна.

—Хозий хьона, — сомаваьккхар со цхьан бус нускала. — Таташ ду цу ара... ЖIали а Iех.

Чухьарча барцияьшца волчча тайпара топ хьа а нйца сихха араваьлар со. ЦаI мара йоацача са тIавагIача говра юхь а лаьца са коаха воалаш леттар къу. «Малавте из, — дагадехар сона эггара хьалха. — Аз сага даь во ма дацар иштта со сий доацача ваккха».

— Сабар, малав хьо?! — цIогIа техар аз, сона ше ховеннална хайча цо говр дIахецар дог доахаш. Са цIогIа доаллаце тIаххьожжаяь сона топ а теха кхоссавенна говра тIахайра из. Кхел хинна хургъяцар—со топ ца кхеташ висар. «Ер бегашта вена къу вац, — дагадехар сона. — Со вийна а говр йоацаш ваха дага вац».

— Аз вохийтаргвац хьо.—цIогIа техар аз.—Говр хеца, кхы хьоца дов дац са.

Мичара, са дешаш шийна лергаха ца хьокхаделча санна говра гош тоIабир цо говраца цу буссе а вахар со се ваь, кхийна хиннача юртара.

* * *

Лоам хьалвахар со ваха. Укхаза, лоаман чхараштa юкъе, хьун петараштa юкъе кхерам кIезигагIа хилар дог доахар. Ваха хала дале а вала безам бацар. Бакъда, укхаза а кхерама кIалхара ваьнна хиларах цхьаккха тешам болаш хила йиш яцар. Пхьа боаллачо цхьаккха лепарлю яцар, цхьаккха хIама кходацар ший пхьа лахара. Из аз дика кхетадора.

Деррига лоалу сагага. Массанега дIаIам из. Сихха дIаIемар со а лоам ваха.

Хамбора гаргара нах са лертIа кхаччалца сатийна ваьхар со. Вешта со вола моттиг царна ха дукха яланзар.

Цу ханна ГIоазот хилар тха. Тешаргвий хьо, нагахьа цу ханналца духхьал сай са дезар бахьан долаш со сай моастагIех лечкъаш хиннавале, цул тIехьа со царех кхерилга пхезза, ткъозза сов даьлар. ХIанз сай вахар бахьан долаш дацар са кхерар, кIаьнк бахьан долаш дар.

Кхоана паргIата валарга аз сона тIехьа йоагIа са Iоажал яр из. Сих ца луш дуIа дир аз. ХIанз со кийчча вар. Сона ховра хIара са говро мел боаккхаш бола ког сайна тIеххьара хила йиш йолаш болга. Цкъа хьацар тохар са дегIа, тIаккха шеллора. Из мел дIаьхделар хIанз ала хала да.

— Сацал, Темарсолта! — хезар сона.

Нийсвенна зIамига саг вагIар говратIа, сона топ тIа а лаьца. Сиха воацаш говра тIара вессар со.

— Со вовзий хьона? — эгIазне йист хилар из.

— Вовз... ЦIи хац... Хьай декхарийна тIехьа вена саг ва хьо.

— Хьона тIехьашкахьара тоха карагI ца доалаш дукха ха я хьо юхахьажарга дог доахаш со воагIа... Пурам да хьона даьла цIи яккха... Топа чаккхам техар зIамигача саго.

— Со кийча ва... Аз тхьовре сай е еза кийчо яьй.

— Фу?.. Мишта тхьовре? — кхетанзар из сох.

— Сона ховра хьо сайна тIехьавоагIалга... Селххане ховра ер мишта хургда.

Цецваьнна сона тIахьожаяь топ Iояхийтар цо.

— Фу дувц Iа? Маькарло йий Iа лелаер? — хьаттар цо сона бIарга тIа бIарг а оттабеш.

— Пурам да хьона хьай декхар дIадахьа... Аз сай цIий хьаьнала дувц хьона.

Лоацавелча санна сона бIарахьежаш латташ цхьа юкъ яьккхар цо.

— Мичад хьа герзаш? — хьаттар цо.

— Дац сога герзаш. Ка ма агийла хьа цудухьа, — тIатехар аз ше хургдар сихагIа хинна даларга сатувсаш. — Хьа декхар дIадала венав со... Цудухьа дац сога герзаш.

Сох ца тешаш сона бIарахьежар из.

— ХIанзалца хIана дехадац хьона из дага?—хьаттар цо.

— Деррига ха лой хьона?—хьаттар аз цунга дагахьа раьза воацаш. — ВоI кхийнав са... воI...

БIаргех хиш а багара дешаш а цхьатарра ухар са. Фу дийцар аз цунна? Сай бехк боацаш айса цун да вер, бехк боацача сай воIа вахар сай дар санна даькъаза хулга сайна ца лар, нагахьа ца ховш са валар хуле цун вахар кхераме хилар, — мел дийцар хIанз дагадагIац.

Фу дага дайтар цунна са дешаша? Мел дIаьхделар тха къамаьл?

— А, — аьлар цо юххера а, — аз дергдац хьона дов... Никъ маьрша ба хьона,—меллашха говр юхаерзайир цо, бе йоалла топ хаьн а оллаш.

— Даьлах тешаш вац? — йист хилар со из ваха воаллалгах се тийшача. — Дала кхелла адам ма дий со, Тоагрдац аз хIанзалца лайнар...

Меллашха говр согахьа хьаерзайир цо. ТIера Iо а весса сона хьагарга вера.

— Темарсолта, — аьлар цо, бIаргех уха хий сох лочкъа а деш.—ХIанзчул тIехьа вахара моар шо я хьона... Хьо верах са да дийнлургвац... Са цIи Бадруддин я... Юха а гургда вай, — цу дешашца говр хаьхкка вахар из.

— Из ва-кх из Бадруддин, — йоахар Темарсолта. — Ший эзделах а къонахчалах а со тийшар ва... ХIанз сона сай воIал башха а хетац, — тIатехар цо.

ЙОIО БАЬ ХОАМ

Пхи воша хиннав — Малх, Бутт, Сахула сеткъа, Хьокха, Сальг яхаш. Царех цхьаннена цаI мара йоаца наьна хоза йоI езеннай. Из еха бахийтаб нах. Нанас аьннад: «Са йоI зIамига я, кхаба езачох цIи кхаба ховргдац, маьре яхал хинна яц».

Уж жоп ца луш цIабахийтача бус йиIий наьна етт бийгаб, чура а баьккха. Малав-теш са етт бигар, аьнна, корзагIа яьнна йиIий нана. ЙоIо аьннад — сона хов. Из бигар малав дийнад йоIо: «Сийрла хьахьежар Iачубизача, марса хьисапе бар хьакхийтача, сахулар сийрла баьлча, Iачутохараш дIа-хьа а аза, бувцар хьал-Iа а соттабаь дIабигаб етт». Иштта нанна хайтад йоIо шийна цIи кхаба ховргдолгеи, маьре яха ха йолгеи.

ДIаяздаьр Башир Костоев.

Амир ПЛИЕВ

АЗ ДОККХАЛ ДУ

Аз доккхал ду яхь а йолаш
Ваха аьнна кхелландаь.
Дукха деза вахар, зе ловш.
Даим сома воландаь.
Аз доккхл ду йоккхий уйлаш
Даим дег чу кхехандаь.
Хало Iувшаш, хьалха вуйлаш
Нах бахьане вахандаь.
Нагахь эше са лургдолаш
Даьхе дукха езандаь.
Цун цIе байракх бе а йоаллаш
Коммунизме водандаь.
Аз доккхал ду сийлен даьхе
Эггар хозагI йоландаь.
Е вай дуне цец а доахаш
Даьхен гIуланхаш декандаь.

Хь. ОСМИЕВ

ВОШАЛ

Кхийттача цу малхо
Дешеца кхоалавеш,
Хьекхача цу михо
Керта чеш ловзадеш,
Лоаман мо кеп йолаш,
Турпала низ болаш
Лоам-керте ваьлар саг.
Лоам-керте из ваьлча,
ДIа-юха хьежача
Ши лоам бар бIаргагуш
Аьлено хоадабаь.
ЦIенош мо доккхий тIой
Бедарг мо удадеш,
Ший талгIеш — масса дой
Шод етташ чувхадеш,
Лоам хоарцо доаллаш мо,
Акха низ хьалгIерташ,
Даьрдаьча аьхо мо,
Цу бердех наетташ,
Дорхденна, чопаш беш
Хий доагIар цу аьлех,
Уж ши лоам къоастабеш.
Цхьан юкъа уйла яь,
Заманца гIа боаккхаш,
Саг балхах чуийра:
Эзза бохи хьоарчабеш
Дьна нувр туллаш мо,
Уж ши лоам кулге хьош
Хина тIий тиллар цо.
Турпала маьженаш
Цар дIа-хьа кховдайир,
Цу дийнахь, цу бус денз
Вошал цар доладир.

□ □

А. ХАМХОЕВ

АРМХИ

Адамий меттел хьо йист хулаш даларе
Iа тхога дукха дувцаргдар,
Тха даьша гIийла хьийга бала
Iа тхога кодабергбар.
Хьа моанхазарча берда йисте эттача
ДIаяха зама дагайох,
Дунен хозне бIарга ца гуш
Тийнъа вай дай дагабох.
Октябро зама эргаьнннхандаь
Тахан хьо санъердаме да,
Ираз дахьаш беркате доагIандаь
Адамашта дезаш да.
Сага доал доацаш яьда хьа берда йистош
Малх санна сийрда яьнна латт,
Йовзанза хинна хьа Iалама къайле
Дарбане хьаст хинна латт.

□ □

М-С. ПЛИЕВ

Из боврбоаца малх

Хьогвеннача хьаст ба Ленин,
Балха — дегIа низ ба.
Iилман кIоарга форд ба Ленин,
Из боврбоаца малх ба.
Къахьегамхой барт ба Ленин,
Машар лоатто никъ ба.
ТIем тIа Даьхен тур да Ленин,
Из боврбоаца малх ба.
Коммунизма байракх — Ленин,
Мехка беркат из да.
ХIара цIагIа — магIа Ленин,
Из боврбоаца малх ба.
Лаьтта ираз денар — Ленин,
Нийсхон дIоагIа из да.
ЦIаккха лергвац Сийлахь Ленин!
Из боврбоаца малх ба.

□ □

Джабраил АЛБАКОВ

ДАЬКЪАЛА БУВЦА ЦАР НИКЪ

Къонгаш кхийна цIагIар болхаш
Цар никъ даькъал бувца,
Ноаной, дац уж соцо молха,
Кхуврча юххе Iе сатувц цар.
Шаьра хургдац къонгий наькъаш,
Нийслургья халонаш.
Массанахьа дакъа лоацаш
Хургья сатем боаца къонал.
Сигала космоса кемаш кхувлаш,
Лаьттара ганзаш йоахаш,
Къайле йовза хи чу бувлаш,
Эрий лаьтташ оахаш —
Хала хурга царна, ноаной.
Ловча! Шек яц къонал.
Тахан кIаьнк вахачар кхоана
ЦIавоагIаргва къонах.

КАРАГIДАЬННАРАШИ ДЕ ДЕЗАРАШИ

1965 шера ноябрь бетта Москве чакхдаргда нохчийн гIалгIайн художественни литературай КIира. Цу денoшка вай писателаштеи, московски литературоведаштеи, критикаштеи юкъе цIенхаштара къамаьл хургда хIанзарча ханара нохчийн гIалгIайн литератураш дегIадахкара а дIахо царна хьалхашка латтача декхарий а хьакъехьа. Цул совгIа, вай республикерча писателаша московски промышленни предприятешкарчеи организацешкарчеи болхлошта а интеллигенцена а хьалхашка, студентий аудиторешка творчески отчеташ ергья. Литература КIира долалуча юххье центральни журналаш тIеи газеташ тIеи кепа теха араюргья нохчийн гIалгIайн писателий произведенеш: стихаш, дувцараш, новеллаш, очеркаш, статьяш. БIарччача кIиранна центральни кепа йоазон тIеи, радиовещанеи, телевиденеи Ерригача Советски Союзерча литература дешарашта хозаш хургья нохч-гIалгIай литераторий оазаш.

Вай литература произведенеш кхы а дукхагIа, кхы а шерагIа довзаргда советски адамашта. Кхы а дукхагIа чIоагIлургба вай литературанеи эрсий литературанеи юкъера бувзам, Советски Россерча эрсий литератораштеи нохч-гIалгIай писателаштеи юкъера доттагIал дебаргда. Цу кIиранна литературоведашеи критикашеи боашхаргба литература произведенеи чулоацам, вай заман декхараштa цар жоп мишта лу ховргда. Цу денoшка экзамен луш хургба нохч-гIалгIай писателаш шоай йоазоний художественни говзала а идейни чулоацама а хьакъехьа.

Нохчийн гIалгIайн художественни литература историеца цу тайпара бола хьожам хIанзалца хиланза ба. Цхьабакъда, из ца хилара бахьанаш цIаяхача хана тоъал дукха хиннад. Цкъа-дале, вай литература дегIаихача хьалхарча этапашка Союзерча литература дешарашта хьалхашка отчет юларгйолаш массе а жанраех дегIаьхка произведенеш хиннац. Шоаллаг Iа-дале, Сталина культ личность лаьттача шерашка литература боарам лоха хиннаб.

Цу шерашка къамий политика телхаяр бахьан долаш а вай къамий хьакъехьа исторически хоарцо ярах а литература дийтта шера дегIа ца ухаш соцадаь лаьттад.

Коммунистически парте XX-ча съездо вай мехкарча вахара ленински боарамаш юхаметтаоттадича нохчийн гIалгIайн литератураш хьалха цIаккха а ца хиннача бесса дегIаха доладелар. ХIанз кхыча къамий литературашца цхьана хьакхашта гIа боахаш хьадоагIа вай литература. Укх тIеххьарча ворхI-бархI шера чухь писателаша хьакхеллад гIорьаьнна тайп-тайпарча жанраех латта литература—романаш, повесташ, дувцараш, поэмаш, стихаш, драматургерe произведенеш. ДегIаухаш латт бераштеи кагийча нахаи дола литература.

ХIанз дуккхача литература дешарашта дика довзаш да Х. Ошаева «Алан шераш», М. Мамакаева «Революции мурд» яха нохчий метталара романаш, И. Базоркина «ТIаьхьехам» яха повесть, Дж. Яндиева башха дика поэзи, Хь.-Б. Муталиева поэтически сборникаш, А. Ведзижева дувцараш, иштта кхыдараш. Укх тIеххьарча шерашка хьалкхийнаб нохчеяи гIалгIаехи бола къона писеталаш — А. Боков, С. Чахкиев, А. Айдамиров, кхыбараш. Вай писателий литературни произведенеш шерра дIаяйзай республикал арахьа а. Цар стихаш, дувцараш, повесташ арайийнай эрсий, хIирий, балкхарой, черсий, аварций, гIумкий меттала. Эрсий меттала Московски издательствашка а республике а кепа теха нохчийн гIалгIайн писателий произведенеш ешаргья хIанз дуккхача кхыча къамех болча литература дешараша. Поэтий Яндиева, Мамакаева, Музаева, Ахматовай поэтически сборникаш, кхыдола литература да эрсий меттала дешарашта. Укх шера «Детгизе» а кхыча издательствашка а арадаргда прозаически произведенеш, поэзе сборникаш.

ХIанзалца нохчийн гIалгIайн литератураштa юкъе тIехьайиса жанр яр драматурги. Цу даькъе а нонагIо болх баьб литератораша. Пьесаш (дуккхача актаех латтараш а цхьан актах яраш а), киносценареш, кхыдола драматургически балхаш даьд. Укх тIеххьарча шерашка драматурга Идриса Базоркина язъьый «Безама наькъашка» яха сценарийи пьесеи, А. Хамидова «Бож-Iаьлий эшар» яха комеди гIоръаьнна цIинхезаь а я, наха безаме тIа а ийцай.

Нохчий а гIалгIай а меттала тIеххьарча кхаь-диъ шера тоъал толаме болх баьб берaштеи кагийча нахаи дола литература хьакхоллара даькъе.

КПСС XX-чеи XXII-чеи съездий решенеша а вай парте Программо а литературанна тIадожадаь декхараш Iалаьмате доккхий а сийлахьа а да. Цудухьа дIаяхача хана вай литературанна тоъам а баь, декхар кхоачашхиннад аьнна Iе бокъо яц. Гаьнна кхоачашхиланза а дIахо йодача хана литератораша низкъала къахьега дезаш а я керттера тема — вай ханарча сагах, кердача заман турпалхочох литература произведенеш хьакхоллара тема. Къахьегама турпалхо, коммунистически IаьдалатIа болх бу, къахьегамах ший вахара хьисап даь керда саг хила веза литература произведеней керттера турпалхо. Нагахьа санна литературо кердача заманга хьежжа даха а къахьега а советски халкъан новкъостал дойя, цунах адамий сина салоIам хуле, тIаккха литературо ший декхар кхоачашду.

Москве хургдолча нохчийн гIалгIайн литература кIирага кийчлуча хана республикерча литератораша кхоачашданза даргдоацаш нонагIо декхараш да. Царех лоархIамегIа дар да вай республике хила дезаш дола литература деноп лаккхача идейни а художественни а боараме чакхдоахилга. Цу деноща писателаш массанахьа кхоачашхургба — городашка, юрташка, бригадашка, заводашка, цехашка къахьегаш бола нах болча, интеллигенцех бетталургба. Республикански а районий а библиотекашка чакхъюргья писателий творчески отчеташ, цар дакъа лоацаргда литература дохкача базарашка. Цул совгIа, республикански газеташ тIа араюргья писателий керда произведенеш. Радиовещане гIолла ладувгIа а телевидене хьажа а йиш хургья стихашка, дувцарашка, очеркашка, новеллашка, тайп-тайпарча инсценировкашка.

Боккхача лоархIаме хургда махулла дукхагIа нохчий а гIалгIай а меттала дола художественни литература дIадоаржадари, цунца цхьана наха юкъе кхетама болх белгеи. Литература деношка балха юкъеоза езаргья районийн юрташкареи библиотекаш, клубаш, школаш.

Москве а вай республике а литература деношка кийчдаларен уж дIадахьареи дош КПСС обкома бюро ший решенеца чIоагIдаьд. Райкомашеи, райисполкомашеи, культурно-просветительни учрежденешеи гIо дергда районий центрашка, юрташка, совхозий отделенешка, заводашка, гIишлонашка творчески конференцеш кийчъе, книжни базараш дIаяхьа, писателаши литература дешараши вIашагIбетталуча эшаш бола болх вIаштIехьбаккха.

Бахьаудин ЗЯЗИКОВ.

ВАЙНАЬХА НАЬРТ-ОРСТХОЙ ЭПОСЕРА ДАЬЛАЦАРА КЪУВСАМАШ

Вайнаьха наьрт-орстхой эпосе Кавказе дахача къамий дувцаршка бувца цIи хеза турпалхой ба: Села Сата, Сеска Солса, Хамчий Патараз, Iал а вахе маьлха дунен тIа воагIа Боткъий Ширткъа, иштта кхыбараш а.

Села Сата, аьлча а, нартий нана, нех хIираша Сатана оал, хIаьта Сеска Солса, аьлча а, гIорваьнна наьрт-турпалхо — Сосруко оал.

Вайнаьха эпосе Села Сата ди къувкъареи ди деттареи Села яхача даьла йоI я, хIаьта Сеска Солса наьрт-орстхой баьчча ва. Села Сата а Сеска Солса а цIерашца дувзаденна вайнаьха иллеш а дувцараш а да, царех дуккхадараш даьлаца къовсам лоаттабераш да. Царех цхьадараш доаладергда вай.

Села Сата нанас ше кхалхача хана наьрт-орстхошка даьла низах, цун гийшаьча балхах ше кIалхара яккхар дехаш йоах: «Кхаь денни, кхаь буси лораделаш са каша цу вийставаларга Селас са дакъах кулгаш тохаргдоацаш». Бакъда, Села кхоалатIча дийнаьха каша чу а ваьле кхалсага дакъах кулгаш тох. Цитара каш лорадеш варгIача Сеска Солсас, кашара араваьнна воагIача Селана Iалсаькх техе чураш арахец, цу хана денз оалаш хиннад уж чураш араьннача гIолла ди къувкъ аьле. Цу еннача кхалсаго Селана йоI яьй, наьрт-орстхоша Сата яха цIи тиллай цох, тIаккха, дувцарашка диллача, цун да Села хиннав.

Дийца варгвоацаш дуккхаза нийслу наьрт-орстхой эпосе Сеска Солса яха турпал. Тамашийна гIулакхаш леладе карагIйоал цунна.

Нагахьа санна «Амиран», «Прометей» яхача мифаш тIара турпалхой даьлагара цIи йоаккхаш бале (шоашта цох дийна мел-б Iазап хулашехьа а), вай эпосера турпалхой даьла ше ве дагахьа хул, юха ца къаххаш даьлаца дов леладу, Iалсаькх техе даьла чураш арахец, Селага кхеравийя дур бохьийт, цхьаццайолча моттиге лаьттах техе шаккъа пIенда був (хьажа Ч. Ахриев. «Несколько слов о героях в ингушских сказаниях, сборник сведений о кавказских горцах, вып. V).

Вай лаххехьа доаладаь дувцараш революци хилалехьа эрсий меттала дIаяздаь хиннад, цар мах баь варгвацар уж наьна меттала дIаяздаь хиннадаларе. Хьалха йоазув доацаш даьхача къамашка кепа йоазув кхаьчача В. И. Ленина аьннад: «Из малхбоалехьа хинна сийлахьа революци я». Сийлахьа революци хинначул тIехьагIа, 1924 шера Бупротla З. К. Мальсагов керте а латташ вIашагIъеллар «ГIалгIай говзаме йоазон юкъарло». Говзаме йоазош арахецарал совгIа, юкъарлос багахбувцам гулбаьб, масала, 30 шерашка юкъарлос арахийцалар «Вайнаьха багах бувцама» шиъ том, кхоъ литературни сборник; царна юкъе дар наьрт-орстхой дувцараш, иллеш, фаьлгаш, кицаш, кIоанолгаш, и. кх. дIа. 1931 шера арадаьннача «Ще сийгаш» яхача литературни сборника тIа доаладаьл пхи-ялх Мальсагова Фатимай илли; царех цаI наьрт-орстхой илли Наьсар-Берттерча Берсанова яхача йоккхача сагагара дIаяздаьл цо. Берсановас чIондарг а локхаш доаккхаш хиннад из. Илли нотни йоазув а долаш доаладаьл. Нотни йоазув даьр композитор Е. Колесников ва. Цу илле тIа бувц вай лаххехьа бийца Сеска Солсеи Села Сатеи. Из деррига илли доаладергIа вай, цун чулоацам дикагIа гучабаккхара.

«Елха нана йоацача цу
моастагIий мехка,
Када йиша йоацача цу нана
дунен тIа.
Елха нана еций хьа, гIийла меца
борз,
Када йиша еций хьа, Iаьржа вз
хьаргIа,
Са дайнача сеца сийна оалхазар
санна,
ТIом лирача сеца, майра ва
кIанат?
Хьалхьежача вайна гу сийна
сигале,
Фертах кхелла йохаяьр малав,
йохаергьяр малав?
Iохьежача вайна гу Iаьржа ва
лаьтта
Маьче айрах дохадаьр малав,
дохоргдар малав?
Вай укх дуненах ца биаь мерза
безам
Ха харццал доацача готтача
лахьта чу
Биаьр малав, буаргбар малав?
Вай илли ца аьлча, вай са ца
къийрдача
Села Сата мисара маха
баьккхабац.
Вай илли ца аьлча, вай са ца
къийрдача
Пайхамарий гота а йолаеннац.
Сай жерж хетам ба хьуна
гIолашка,
Лаьча дек хетам ба хьуна
кхокхашка. —
Из жийржар сай бацар хьуна
гIолашка,
Из дийкар лаьча дацар Солса
кхокхашка
ТIема готтбенна хьувза майра
кIантий бар».

Геттара къаьна зама ювцаш илли дале а цун чулоацам тахханалца байнабац. Илле тIа къахьегама говзал ювц, укх дунен тIа (маьлха дуне) ца биаь мерза безам готтача лахьта чу биарг ца хиларах тешаву. Илли доацаш, сакъердам боацаш е пайхамараша (уж ахархошца нийсбаьб) леладер а гIулакх дац, е Села Сатага (из даьла йоI ма йий!) мисара маха а боаккхалургбац—кIоаргга йоах халкъа хьаькъало. ГIайгIане хьоабаьб илле тIа «Солса кхокха» Куралла лоаладаь цIаста ченна вала вежа уллача Сеска Солсас (даьла Iоажалах ше веннавац алийта) хих къург бийхаб хьуна кхокхага. Хи къург барах кер болгаш уллача Сеска Солсас хьуна кхокхага аьннад: «ХIанз денз наха Солса кхокха яхалда хьох, ер хьоаса хьерчача дошо беларгаш хийла хьа». (Хьажа Д. Мальсагов. Наьрт-орстхой. — Дега гIоз. 1957).

Аьнначул совнагIа илле хьагойт хьалха яхача хана наьрт-орстхоех дола дувцараш багаха даьхалгеи, уж ритм йолаш хинналгеи, бакъда уж дIа кIезига яздаьл.

Массаволча Iилмахочо вайнаьха багахбувцама атеистически чулоацам болаш ба яха дош хьатIаоацаш да, бакъда из дош хIатIаоацарал совгIа баь ер ма бий аьнна цу хьакъехьа тохкам бац. ДIаяхача замах юхедисача ийрчача гIулакхашца къовсам лоаттабара вайнаьха багахбувцамах, цун дикагIа йолча оагIонех кхетамца пайда эца беза. Шерра товза вайнаьха Цагенах дола лоаца дувцараш, киназш, иллеш, фаьлгаш, кхыйолча багах бувцама жанраш тIара Iоэилла тоам бар Iо а дилла. хьалъаца тоам бар хьалъаца деза.

Ахьмад МАЛЬСАГОВ,
Деррига дунен литература института аспирант.

Доазол дехьара

Африкера США «къайлагIара тIом»

1964 шу чакхдоалаш США чучра кхерамзлен сената подкомиссе кепа техар тамашийна документаш, цар тIа кхыча дешашта нийсса яздора Московски университета дешара программах лаьца а. МоллагIча сага хета тарлу: фуд-хьогI США чурча кхерамзленнеи цу программайи вIашин тара долаш! Цхьабакъда, из къоастаделга подкомиссе председатела сенатора Томас Додда гIулакх да. Тхо-м газет дешараштa дIахайта мара лахкацар: «документаша» дувцачоах 1960 шера Iай Московски университете дешаш хинна 200 студент-африканец «оккультни Iилмаш» Iомадеш хиннав, вешта аьлча... колдовство Iомаеш. Цу тайпара нах сагота эшар хилар укх масалаца бакъде гIертар цхьа лектор: «Цхьадолча халкъашта юкъе колдуна пропагандисташ дечул дуккха а дукхагIа хIама дергда».

Цу бIаргагуча бувлача оапех Додда тара бола сенатораш мара тешаргбеце а, бакъда, царна аьнна вIашагIбехка бац уж оапаш. Уж вIашагIбехкаб Африке дIабахьара, «коммунизмах» уж кхерабара. Цу санна дош доацачоах дукха хIама ца хов африканцаш тешарг ма бий аьнна даь хIама да из. Уж «документаш» кепа теха арадахар Африке Африкана духьала американски неоколонизатораша беча «къайлагIарча тIема» цхьа дакъа мара дац.

Цхьа шу хинна Iац Африкера къаман-кортамукъален болама духьала доацар дувцаш, провокацеш, диверсеш еш, нах боабеш, герзаца интервенци яра экономически новкъостал деш «къайлагIа тIом» лоаттабу. Дунен шоллагIа тIом чакхбоаллашехьа дIаболабеннабар из, цхьабакъда, къаьстта баьржаб из 1961 шу чакхдоаллаш.

Кубана духьала яь хинна интервенци эшаяро США доал деча тIозараштa дIахайтар тIехьтIехьагIа дегIабоагIаш латт кортамукъален тIехьара болам низаца эшабе шоай квалифицированни кадраш, карателаш боацилга, «къайлагIа тIом» лоаттабеча дакъалоацача тайп-тайпарча ведомствашта кулгалде шоай цхьа центр йоацилга.

«Контринсургентски гIулакхашта йола лаьрхIа группа» вIашагIйолларца хьайир цу тайпара центр. Цунна кулгалдеш ба герзашцарча низий штабий начальникий вIашагIтехача комитета председатель, паччахьалкхен секретарен оборона министрен заместителаш, Центральни разведывательни управлене викал, кхыбараш а. Цу группа балха мел лоархIам бу ха хала дац КIайча цIагIа — президента резиденце—из вIашагIъетталу, аьлча.

Группа цIерага хьежача партизанашта духьала къовсам лоаттабе вIашагIъеллай из, аьнна хеталу, бакъда, цун декхараш гаьнна дукхагIа да. Къаман-кортамукъален болама духьала оттае еза стратеги белгалъю цо.

Ше Къулбехьен Вьетнаме а ваха цIавеча Форт-Блиссе яхача моттиге тIема наха хьалхашка къамаьл деш США эскара штаба начальника Гарольд Джонсона, мукIарло дир, термоядерни тIем тIа дакъа-лаца йиш хиларал совгIа, США-на «кхыча гIулакхашца а партизанашта, революцена духьала къовсам лоаттабе а моастагIа эшаве а могаргда», аьнна.

Духхьал цу гIулакхашта лаьрхIа 1961 шера денз сихбенна «къайлагIа эскар» вIашагIтоха латт США. Цу хана денз хьалха хинна а лаьрхIа вIашагIтеха а бIухой» ялхазза дукхагIа ба, иштта вIашагIдехкад авиационно-диверсионни доакъош. Цига шоашта мога дакъа лаьцад тIема-форда низаша а, цар хьаяьй «форд-фо-лаьтта» яха группаш. Из болх «лерттIа чакхбаккхара пайда эп ЦРУ кадраех, 1961 шера 1-ча августа бетта вIашагIъеллача оборона министерства разведка управленех.

Гвитемала, Ирана, Таиланда къаман-кортамукъален духьаларча къовсаме «къайлагIарча эскара толамех» яздаьд «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача американски журнала. Журнала мукIарло дора, тайп-тайпарча хана «Алжире Мали. Эфиопе, цун «йоккха йоала группаша» болх беш хинная ле а «къайлагIарча эскара» кIезигагIа аьттув баьнпаб Африке, яхаш. ДIахо журнала яздора, «хIанз дувцаш да дукхагIча африкански мехкашка США программа йоаржае еза», яхаш.

Журнала тIа яздьча цу лоацачо дукхха дараш довзийт. Африка къаьстта терко еш ба хIанз колонизатораш. Цу континента Iалаьмате боккха экономически стратегически лоархIам ба аьнна а доацаш, американски публициста Джон Гунтера яххача тайпара из «тIеххьара рубеж я».

ЛаьрххIача группа Африкерча планех дола цхьадола даннеш 1962 сентябрь бетте а гучадаьлар. Цу ханна тIема-форда министерства информаце отдела начальникалла оттаваь контр-адмирал Джон Маккейн цкъа ше интервью луш Iокадар, дунен халкъашта юкъерей мехкий чурча политически хьало Африке «коммунизма духьала латтаргйола база» хьае вIаштIехьа дац, яхаш. Из интервью йоашхаш Ассошиэйтед Пресс яхача агентства тIема обозревателa Феймса хоам бир, 1961 шера гурахьа герзашцарча низий дерригача доакъоша дакъа а лоацаш йола йоккха йоаца орган вIашагIъеллай оборона министерства, къулбехьен Африке «къовсам болаш дош хуле» а аьнна хьалххе а операцеш кийчъе езаш я из, яздора цо.

«ЛаьрххIача гIулакхашта йола № 4 йола ВIашагIтеха группа» аьнна цIи тиллар цунах («фу деш я хьогI вожаш кхоъ?»), цун штаб-квартира Форта-Монро яхача моттиге я (штат Вирджиния). № 4 йолча группа Сахара пустынегара денз Африка кхоачалуча кхаччалца долча мехкашта плӓнаш кийчъю.

Къулбехьен Африкаца тийшача балха бувзам болаш я Центральни Разведывательни Управлени а. Дар-эс-Саламе хиннача Панафрикански контресса май бетта кепа теха хиннача заявлене тIа дувцар, ЦРУ агенташа США деша багIача къулбехьен-африкански студенташкара конгресса балхах йола информаци гулъеш хиннаб, яхаш. Тара да Къулбехьен Африкерча къайлагIарча организацена тIехьашка ЦРУ а латтилга. Континента тайп-тайпарча мехкашкарча африкански прогрессивни деятелашка хьежаш а вIаштIехьа даьлча уж лочкъабаь дIакхухьаш а я из. «Обсервер» яхача лондонски газето яздьчох цу организаце агенташ ба Басутеленде, Бечуаналенде, Свазиленде, «португальски» Анголе, Мозамбике, Къулбехьен Родезе, кхычахьа а. Кхыча мехкашка даьха паспорташ а долаш журналисташ, политически байдда дела нах ба, яхаш, африкански мехкашка гIолла лел уж агенташ. Малхбузен кепа йоазоно каст-каста хьоахаду американски «къайлагIча эскара» гIулакхаш. Дукха ха йоацаш Африке а ваха цIавенача «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача журнала сотрудника хIаман шек воацаш яздаьд: «Къулбехьен Африкана тIахьожам лоаттабара болча тIем тIа кIай саг котвоалаш ва», аьнна.

Гаьнна ишта доаца Африкера шоай хьал колонизатораш дика яхилга да из. Социализма мехкаша хьаллоац Африка халкъий къаман-кортамукъален тIехьара болам, хIаьта из цхьанна а «къайлагIарча эскара» эшабе могаргдоацаш чIоагIлуш а латт. ТIехь-тIехьагIа чIоагIлуш йоагIача антиколониальни низий цхьоагIонна духьала къовсам лоаттабара средстваши методаши лохилга дерхI США-на доал дераша ЛаьрххIача группана хьалхашка латта керттера декхар.

Из декхар кхоачашдеча антикоммунизмах, къонача африкански паччахьалкхий кулгалхойи общественности «дунен коммунизмах» кхераяр керттера дерхI ЛаьрххIача группа членаша.

«КъайлагIарча эскара» агенташ шоай бIеха гIулакх де гIерт социалистически мехкашка а. СССР-ра американски дипломат Норрис Гарнетт араваьккхачул тIехьагIа Москверча США посольства тхов кIала вIашагIъеллаяр СССР-е дешаш болча африкански азиатски гражданашта пропаганда яра йола лаьрххIа группа. Из группа вIашагIйоллар сепаратни акт яцар, кортамукъале йоаккхача мехкаштеи социализма мехкаштеи юкъе ца безам болийтара программа цхьа дакъа да.

Укх тIеххьарча хана гучадаьннад Азеи Африкаи мехкий ШоллагIча конференце Советски Союзо дакъа лацара духьала американскии кхычеи колонизатораша интригаш лелаелга.

Фордал дехьара держиморлаш гоголевски держимордал говзагIа ба. Низаш даь ца Iеш говза а ба уж, герзах пайда кийца ца Iеш дешах а пайда эц цар. Цхьабакъда, къонача афро-азиатски мехкаштеи социалистически лагерерча цар доттагIаштеи юкъе эгIазло юкъейолла гIортарах хIама хургдацар, къаман-кортамукъале юхатоха гIорттарах санна мара.

Б. КАРПОВИЧ,
АПН-а комментатор.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХКАШКА

18 ЭЗАР ДИПЛОМ

ВАРШАВА. (АПН — Арпресс). Польша лакхара дешара заведенешка дешара шу чакхдаьннад. Дипломаш хьаийцай 18 эзар къонача специалисташа. Дешача хана шоашта стипенди тийннача юрташкарча кооперативашка, предприятешка болх бе воалургва 8 эзар гаргга инженер, лор, агроном, экономист, педагог.

Къонача специалисташа иштта болх бергба квалифицированни кадраш ца тоъача геродийи юртийи объекташка.

□ □

ТЕАТРАЛЬНИ БОЛХЛОЙ СЪЕЗД

БЕЛГРАД. (АПН-ТАНЮГ). Сплит яхача городе 4 июле болх бе йолаеннай Югославе театральни болхлой пхелагIа съезд. Цига дакъа лоацаш ва бIаь совгIа делегат. Сплите кхаьчаб Советски Союзера, Румынера, Болгарера, Чехословакера, Польшера, Германски Демократически Республикера, Венгрера, Италера, Австрера хьаьший.

Белграда, Загреби, Любляна, Сараева, Титограда театраша съезде делегаташта а хьаьшашта а гойтаргья шоай дикагIа йола спектаклаш.

□ □

КУБА ШИЙ ХЬУ ХУРГЬЯ

ГАВАНА. (АПН-ПРЕНСА-ЛАТИНА). Цхьан хана Куба яхача гIайрен тIа листа хьу хиннай. Доазол дехьарча монополешеи моттигерча латифундисташеи Кубана доал деча хана шекара тростник дIае лаьтташ мукъадоахаш кхъа ца хеташ хьу хIалак яьй цар. 1959 шера ПаргIатон гIайрен тIа революци котъяьнначул тIехьагIа из ваахарий гIулакх соцадир.

Дукххача шерашка лаьрхIа хьунаш дIайегIа план оттаийр правительства. ДинагIча фух йола гаьнаш мара дIайегIаргьяц. 1963 шерре а мехка малхбузен районашка дIаегIаяр 51 миллион эвкалипт. Гаьнаш дIайоагIара план итт процент тIехкхоачашйир соахка а. Республика духьал центральни районашка дIаегIай 37 миллиони 143 эзари га — эвкалипташ, дийхи, цIе га.

Укх гарггарча шера хьунаца ше Iалашъяь а ца Iеш из кхыча мехкашка йохкаш а хургья Куба.

ХАННАХЬА ЙИСТЕДАРГДА

Дешара шу йистедаьннад. Бераштa эггара хозагIа хета ха хьаэттай — уж салоIаш ба. ХIаьта цхьоалагIа сентябрь хьатIа ма кхаьчча а школе доагIаргда бераш.

Дешара шу йистедоаллашехьа хьатIадоагIача кердача дешара шера кийчо е доладелар тхо. Хьалхxе е еззача ремонта план а оттаь хIара болхлочо де декхарийла дар чIоагIдир. Укх шера школа ремонт еш дерригa балхаш ду хьехархой коллективо, дешархоша, цар дай-ноаноша.

ХIанз ремонт йистеяла йоал, мадаггара кIир тохаш, басараш хьокхаш, кхыдола балхаш деш ба ремонт ераш.

Кухнера болхлой а ба иштта дика шоай моттиг цIенъеш. КIир теха а басараш хьекха а баьнна хIанз кухне чура пхьегIаш, кухонни инвентарь цхьалха йоахаш боахк уж.

Укх шера кухне газови плиташ оттае лаьрхIад оаха, цул совгIа капитальни ремонт е еза водопровода, душа, канализацена. Уж балхаш де декхарийла ба РСФСР-а коммунальни боахама Министерства, «Южгазстрой» главгаза, Нохч-ГIалгIай СМУ трестера тха генподрядчикаш. Договорах май бетта балхаш долале дезаш бар уж, цхьабакъда, уж хIанз а боацаш ба. Ремонт тIехьаювла цхьайола эшаш йола материалаш ца хиларах, масала, цхьаннахьара кизгаш эца магац тхона.

ХIаьта кхыдола балхаш духьале ца нийслуш, лерттIа лел. Школана еш йола ремонт 15-гIа июль хIатIакхачалехьа йистеяккха лерхI оаха.

Кердача дешара шера интернате воагIаргва кхы а 90 дешархо. Тха интернате дешаш хургда 280 бер. Цудухьа тIадувха барзкъа, кога гIирс, учебникаш а дукхагIа дезаргда. Из дерригa дага а лаьца кхоачашдеш да тхо. Библиотекарь йолча Р. Торшхоевайна тIадиллад дешархошта мел эшаргдола учебникаш Iалашдар, хIаьта парторганизаце секретарь Майсигов ва бераштa тIадувха барзкъа эцара оарцагIа вала везар. Укх шера 15000 сомах дешархошта формаш эца лаьрхIад оаха.

Иштта дика вIаштIехьдаьннад Iана доагор Iалашдар а. Таханарча дийнахь оаха Iалашбаьб 15 тонн кIорей 50 кубометр дахчeн. Укх деношка кхы а 120 тонн кIор чуозаргба оаха.

Дешархой дукхагIа хиларга хьежжа тхона эшаргба хьехархой, воспитателаш. Просвещене министерстве заявка дIаеннай оаха, хIаьта хьехархошка а ях: «Тхо долча шо доагIе, дехкедаргдац шо».

М. ГАЙТОВ.
Наьсарен № 13 йолча школа-интерната директор.

Сурта тIа (аьрдехьара аьттехьа): «Унифрансфильма» директора заместитель Жак Нико (Франция) киноактрисаш Мфи-Дык (ДРВ) Ева Кубешова (Чехословакия) итальянски делегаце керте латтар, фестивала жюри член Леонардо Фьораванти.
ТАСС фотохроника.

ИШТА ХИЛА ДОАГIИЙ-ТЕШ ГРАММАТИКА

Йистедаьлнад 1964—1965 дешара шу. Школе хьехаш йолча дисциплинашта юкъе къаьста шиъ моттиг дIалоацаш ба нана (гIалгIай) мотт.

БархIшерара къамий школа чакхйоаккхаш бола дешархой, вахарга эшшача метте, нана меттах пайда эца ховш хила беза. Нана [illegible] хоашта дIадоазийта. Бакъдар аьлча, из тахнарча дийнахьа хала гIулакх да. Цкъа-дале, цхьайолча школай кулгалхой а бац цунна боагIа теркам тIабохийташ.

ШозлагIа-дале, из мотт дIахьехачоа кIезига я хиланза яргIоаца тайп-тайпара материал а пособи а.

Кхозза арадаьннад гIалгIай меттала грамматика. Кхоззе дукха гIалаташ а кхоачамбоацараш а долаш арадийннад.

Масала, § 54 (кхоалагIа арахецар). Цу тIа язду: «ялхлагIча легара чудоагIача мIара яхача цIердеша цхьоален а дукхален а таьрахьа цIерен, доален, дожарен чаккхенаш цхьатарра хул». Хилац. Чаккхенаш цхьатарра хул цхьоален а дукхален а таьрахье доала дожаре. Тоъал дукха кхы а параграфаш нийслу цу тайпара гIалаташ долаш. Къаьстта дешархошта хала кхетаду соттамаши, ханаши. Сона хетачох, 8 класс йолча школе тоъаргбар керттера бола кхоъ соттами (гIалдажара, белгал, хаттара), кхоъ хан (йола, хургйола, яха). Юхедиенца соттамаш, ханаши дIахо дешача хана Iомадергдар.

Иштта хала кхетадеш да кхы а. § 119 язду: «куддош оал дара куц е дар деча хана хулаш бола тайп-тайпара лоаттамаш хьахьокхача дешаех». Иштта хилча дикагIа кхеторгдар: «куддош оал хувцаца луча, хандоши белгалдоши кхетадайтача дешаех». Куддош предложене чухь массаза а тайп-тайпара лоаттамаш хьахьокхаш хул.

Грамматика тIара цхьайола упражненеш а, предложенеш а шоай чулоацамга диллача хила еззача тайпара педагогически нийса яц. Масала: «Тхавар дика хьехархо ва» (упр. 189, оагI. 84).

«...Тхона вийзар хьеха вайтав тхона. Тхона везаргвар, тхо дешарах дика кхеторгдар ва». (Упр. 273, оагI. 126). Бераштa хьалхашка хьехархо дикагIа а вогIа а хила йиш яц. ДIахо... «Тахан складера магазина товар да вода Iумар (упр. 89, оагI. 39)... «ЧIоагIа сакъердаме вечер яр тха школе хиннар» (Упр. 104, оагI. 44). Уж предложенеш е гIалгIай а, е эрсий а меттала яц.

Дукха да фонетикен морфологен тIа тайп-тайпара кхоачамбоацараш.

Иштта да синтаксисе а.

Керда доагIа дешара шу хьаьIакхачале школашка дIакхоачаргдолаш вIаштIехьдаха деза уж грамматикаш тайп-тайпара эшаш йола пособеш а ханнахьа арахеца еза.

Хьехархой а дешархой а царга хьежаш ба.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
ЖIайрахарча 8-шерарча школа хьехархо.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ТАЙП-ТАЙПАРА ХУЛ НАЬКЪАШ

Ший новкъостел цхьанна а хIаманна белгалвоалаш хиннавац Йоккхача АтагIара Джандаров Лома. Ваьча лоаман моттигашка лийнав, школе деша ваьгIав. Нагахьа санна дагадоацар хиннадецаре цунах хургдар хIанз ха йиш яцар...

Даьхи наьнахи дукха ха ялалехьа шоллагIча группах инвалидаш хилар, хIаьта тIем тIара а во хоам бера — фашистски захватчикашца баьча тIем тIа вийнав воккхатIвола воша.

Болх бергболаш саг вацар дезала юкъе. Халабисараштa новкъостала баьххар нах. Даьца-наьнаца дага а баьнна 16 шу даьнна кхувш воагIача эIамигача сага балха отта гIо дир цар. Пишлошьеча тайп-тайпара балхаш деш дIайоалаелар цун къахьегама стаж. ЭIамига саг къахьегам безаш хилар дика хетаделар гIишлой мастерашта.

Профтехучилище деша вахар из. Цхьа шу даьча квалифицированни дахчан пхьар а волаш «Алтайстрой» треста гIишлошка дахчан пхьарала балха вера из. Лома раьза волаш бар болх, бакъда, чоалханерча деталашца болх бе безаш хилча чертежаш дика довза низ дIакхачацар цун.

Деша деза—яхача деша тIа ший уйла соцайир дахчан пхьара. Болх бе а деша а атта-м дац, бакъда, хало хьалххара ловш-м вац из.

Болх беча кагирхой сайрийнарча школе деша вахар Лома. Ха дIайодар.

ДIахо мишта дешаргда, кхаба езаш сесаг, бераш, нана хилча. Грозненски маслозаводе болх беш вар из цу хана. Деша таро хургйола хьал вIаштIехьдаккхара новкъостал дир укханца цхьана болх беча новкъосташа, хIаьта цун сесаг Хадижат заводе балха хьаийцар. Грозненски мехкдаьтта техникума заочни отделене деша вахар Джандаров.

Ше балхара чувеча бийса тIехьаяххалца книжкаш тIа хьежаш вагIаш хулар Лома. Низ тIабахийта къахьегар кхы цхьаькха а толам баьккхар. Укх шера март бетта техник-электрика диплом делар коммунистически къахьегама ударника Джандаров Лома. Коллектива чIоагIа дукха везаш балха воккха мастер ва из.

Дика гIулакх доал цу сагах—карагIдаьнначоах кхоачамбаь из Iер, дерригa кердадараш, дикагIдараш лохаш, ший къахьегам общества вахарца бувзаш хул из. Профсоюза моттигерча комитета член, завода новкъостий суда председатель ва Лома. ХIанз тайп-тайпарча хаттарех лаьца цунца дагабала ух болхлой. Сатем боаца саг ва из, цунах инженер хургва оал заводе. Цунна новкъостал деш я цун сесаг Хадижат. Заводе цхьана болх а беш дика тIехье хьалкхею цар. Ялх кIаьнки цхьа йиIиги, царех 3 бер школе деша дагIа, хIаьта воккхагIчо мехкдаьтта техникуме деш. Ялх бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй завода коллективо, хIаьта цунца нов. Джандарова а къахьегама дакъа да.

Я. БУБЕНКО,
пенсионер.

Москва. Йоккха массал лаьгIа яь пассажирски теплоход массеск метр мара гIада доалаш бера йисте хьатIадена чIоагIа цеибалар Москве ва — хи йисте салоIаш бараш. ЛоархIамегIарча конструктора А. А. Оскольски дIа: «Катийча хиита лаьрхI да массала теплоход, 40 сантиметр мара хи кIала балац цун бер. Причалаш... Духхьала ши саг мара вац теплоход лелаеш. 83 пассажир ва теплохода сахьата 45 километр масса долаш 60—70 сантиметр мара кIоарга йоацача моттигашкара тIех а дувлаш тIехеча хи тIа гIолла дIадода хилар. 800 говра низ болаш бола водометни двигатель кема корпуса чу дIакъайла боалл, цудухьа хIаьмана сахьат девргдолаш йола деталаш хи теплохода кIала».
Уж тайпа кемаш хи наькъашка гIолла доагIаш чIоагIа раьза хургба речникаш. ХьалагIа... ба цхьа пассажираш дIа юха бага йиш йоацаш хиннача тIехигарча хьаха сибаргIарчу сихача а тайжа додача а хинах лела чIоагIа дика хургда уж. Сурта тIа (лакхехьара лохехьа): Новгородерски пристана капитан — механик В. П. Дмитриеви проекта лоархIамегIара конструктор А. А. Оскольски. Хи транспорта Ленинградски института экспериментальни заводе хьадаь дола теплоход мишта лелаш йолаш латт. Хьалара пассажираш берд, йисте IоболаIаш латт.
Е. Кассина сурт ТАСС фотохроника.

Иштта салаIа

Производственни практика чакх а яьккха дIа-юха къаьстаб Грознерча № 19 йолча школа дешархой. Уж ба тайп-тайпарча моттигашка салоIаш. Масала, цхьабараш вай республика пионерски лагерашка, шоллагIбараш Грозне вIашагIъехкача берий площадкашка, кхоалагIбараш С. Кирова цIерахча парке хьайийлача пионерски лагере, иштта кхычахьа.

Цу парке хьайийлай пионерски лагерь. 100 совгIа бер да цига салоIаш, царех дукхагIбараш № 19 йолча школа дешархой ба. Цу школа хьехархой а ба лагере воспитателаш болаш болх беш. Дешархошта дика кхетам балара, цар каникулаш йола ха сакъердаме дIахьоргйолаш къаьстта дика къахьег цар.

Цул совгIа, тIехдика дешаш, школа общественни вахаре доккха дакъа лоацаш хина 16 дешархо туристически путевкаех Ленинграде экскурсе бахаб.

Дешархой са а леIа цIабаьхкача ремонт яь, хоза кийчъяьча школе юха деша болалургба. Школа ремонт еш ба цар шефаш — общественни порядок лораеча Министерствана чуйоагIача гIишлой управлене болхлой. ХIаьта царна дика новкъостал деш ба дIа-юха ца болхаш цIагIа биса дешархой. Парташта корашта, наIараштa басараш хьокх, гIандаши истолаши тоаду. Масала, дешархой низаца 1,5 метр кIоаргъяьй спортивни зал, хьадаьд керда 90 парт, тоаьйй школа стадион, иштта кхы а. Из школана дика совгIат да.

Д. ЕВЛОЕВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен ахархо» яха передача (эрсий меттала). 6.45 — Музыка. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Хоамаш. 7.40 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 7.55 — Радион телевизионнии передачай программа. 8.40 — «Сердало» газета обзор. 8.50 — Музыка. 16.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.10— Винявский. ЧIондарга хьалхара оалача оркестра концерт. 16.35 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Литературни передача (нохчий меттала). 17.15 — Промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.45 — «Вай доттагIал — боккха низ ба» яха беседа (нохчий меттала). 18.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — «Вай ханара ашараш» яха концерт.

УКВ: 9.00 — «Сийле хийла хьа, Даьхе» яха концерт. 9.32 — Рорькийи МХЕТ-и» очерк. 10.28 — Тихоцке кхоалагIа симфони. 11.03—«Теша а, дагааха а» яха бераштa лаьрхIа йола радиопостановка. 11.53 — Заболоцке стихаш. 19.00 — «Москвера сайре» яха музыкальни передача.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00—«Колобок» яха эггара зIамагIча бераштa лаьрхIа йола кафе. 12.30 — «Гуйран хIара сайре» яха телевизионни спектакль. 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — «Восход» — Космосе» яха Iилман — популярни фильм. 19.30 — Лоаца метражни фильм. 20.00—Бийса даькъала хийла шун, бераш! 20.10 — Телевизионни кердадараш 20.20— Поэзен ткъо минут. 20.45— «Кутузов» яха телезрителий заявкех художественни фильм.

Нохч-ГIалгIай АССР, № 2 йолча совхозе, Николаевски улицагIа, 13, яхача гр-ка Елена Федоровна Ляснилас суде деннад город Грозне, Старый поселкерча, Старопромысловски района поликлиника хиннача цIагIа вахаш волча ший марагара гр-нагара Александр Петрович Лясингара ше хьаялдарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Старопромысловски района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбахамеи, письмойн отделий — 2-25-72; коррекгорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05406. Заказ № 3884